Камбоџа: мала земља, велике бриге

ПОЛИТИКИН
ЗАБАВНИК

40 ДИНАРА 1952

Година XXVI
Број 682
Субота
23. јануар 1965.

ИЗЛАЗИ СУБОТОМ

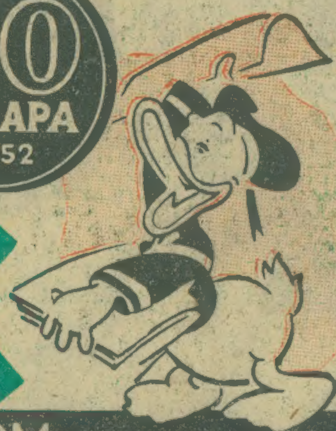

ФЛАШ ГОРДОН

682

У овом броју:

ПРАЗНИК ПОВЛАЧЕЊА ВОДЕ У СЛАВУ ПРОМЕНЕ ПРАВЦА РЕКЕ ТОНЛЕ САП, У СТВАРИ У СЛАВУ БОГАТСТВА КОЈЕ ОСТАЈЕ У КОРИТИМА И ОВЕ И ДРУГИХ ВЕЛИКИХ РЕКА ШТО СЕ УЛИВАЈУ У МОРЕ. ОВО ЈЕ ВЕРСКА ЦЕРЕМОНИЈА СТАРА ВИШЕ ХИЉАДА ГОДИНА. У ИСТО ВРЕМЕ ОНА ЈЕ И НАРОДНИ ПРАЗНИК КАДА СЕ ЉУДИ УТРКУЈУ НА ВОДИ У ПИРОГАМА, А НА КОПНУ ИГРАЈУ И ПЕВАЈУ.

КАМБОЏА:

мала земља, велике бриге

ТАМО одакле нам сваког дана долазе вести о сукобима, у крају света за који се обично каже да представља „потенцијално жариште" за сукобе непредвиђених размера и последица, где је природа дала људима све осим мирног живота — на југоистоку Азије, налази се мала земља Камбоџа. Мала је по пространству, мала по броју становника, али велика по својим амбицијама: хтела би да живи у миру и да гради своју будућност по својим мерилима, саставни је део света који негира блокове, жели да остане по страни вртлога који се ковитла тим подручјима, а често је жртва тог вртлога.

Са свих страна јој прете опасности: с једне стране Јужни Вијетнам и амерички „стручњаци", с друге Лаос, с треће Тајланд, азијска земља у служби западних интереса. Много непријатеља, али много и пријатеља, јер Камбоџа припада породици несврстаних земаља.

Камбоџа је лане прославила десет година независности, а култура њеног народа, кмерска култура, једна је од најстаријих на свету. Остаци те културе су divни споменици који спадају у ред најлепших и најдрагоценијих којима се савремено човечанство поноси.

Била је деведесет година под француским туторством и данас, десет година после одласка Француза, одржава изванредне односе с Паризом у свим доменима, јер Париз се одрекао завојевачких аспирација и пружио руку сарадње. А Камбоџа је земља која жели искрену сарадњу и пријатељске односе са земљама целог света. То је земља народа који презире рат, али држи спремно оружје да брани слободу свог огњишта.

Прва личност Краљевине Камбоџе је принц Нородом Сиханук, једна од најинтересантнијих фигура савременог политичког света. Напустио је краљевски престо, да би се, како је сам рекао, више и преданије, неометан церемонијалом и протоколом краљевске палате, посветио својој земљи, другим речима, да би се сасвим посветио изградњи такозваног будистичког социјализма, прилагођеног специфичним условима земље.

Колико је Камбоџа љубоморна на своју слободу и независност, сведочи и податак да се пре нешто више од године дана одрекла америчке помоћи, пошто су се услови које је постављао Вашингтон косили с националним суверенитетом...

Сваке године почетком новембра, када престану кише које су пуних шест месеци падале, цела Камбоџа постаје позорница велике свечаности Повлачења вода: игра се, пева, прате трке пирога. Ове народне свечаности браманског порекла старе су преко хиљаду година, као и чувене кмерске народне игре, за које се каже да представљају тако диван сплет лепоте покрета, ритма и шарма које ни векови нису могли победити.

Оно што је Нил за Египат, то је Меконг са својим притокама за Камбоџу, јер ово је земља у којој се већина становништва бави пољопривредом, на првом месту гајењем пиринча. Отуда један наоко чудан парадокс: у земљи у којој период киша траје шест месеци — „несташица воде" представља тежак проблем за националну економију. Реч је, разуме се, о нерегуларности падавина, која је мучила већ и чувене краљеве Ангкора пре хиљаду година. Зато је принц Сиханук много пажње посветио „политици вода" — изградњи канала, брана и резервоара у свим крајевима земље.

Ако је пиринач прво богатство Камбоџе, каучук је друго и представља трећину целокупног извоза. Овај податак је много значајнији ако се зна један други: прве плантаже каучука у овој земљи потичу из 1921. године, дакле најмлађе су на свету. А црвена земља на платоу Шуп показала се као идеална за ову врсту културе: принос близу хиљаду и по килограма по хектару. Ако би се даље правио списак богатства ове земље, онда би он био отприлике овакав: шуме (покривају 44% површине земље), говеда (близу два милиона грла), рибе (камбоџанска језера су рибом најбогатија у свету), онда такозване нове културе, памук и кафа. Треба напоменути да се у последње време брзо развија и камбоџанска индустрија, нарочито она која има добре изворе на камбоџанском тлу и она која треба да служи бујању тих извора.

Главни град Пном Пен представља изванредан сплет супермодерног савременог грађевинарства спретно уклопљеног у кмерску традицију. Пошто се налази у најплоднијем делу делте Меконга, веома брзо расте — од 1948. године до данас број становника се попео од 110 хиљада на близу пола милиона. Сви путописци који су боравили у овом граду слажу се у оцени да је Пном Пен један од најпријатнијих кутака бескрајно великог југоистока Азије.

В. ЂУКИЋ

Дело једног електричара

ДОК је Мика Цвијовић вршио последње припреме за „старт" мале централе, људи су га пажљиво посматрали. То су били тренуци наде и стрепњи неповерљивих горштака.

Било је неизвесно да ли ће „Микина централа" прорадити, да ли ће планути електричне сијалице у кућама становника Сопотнице, забитог санџачког села са педесетак домова расутих по увалама Јадовника.

Погашене петролејке

До пре годину дана Сопотничани нису имали наде да ће њихови домови бити електрифицирани. Село је удаљено од града, хидроцентрала и далековода. Многи нису веровали у могућност електрификације чак ни онда када је Мика Цвијовић, висококвалификовани електричар, рекао да је падина, којом отиче Сопотничка река и на којој су одвајкада подизане воденице и ваљарице, идеално место за централу. Уз то, о Цвијовићу су по санџачким селима кружиле приче као „чудотворцу" који може воду натерати да „даје струју". То, као и залагање учитеља Милорада Веруовића, допринело је да се људи одлуче, да смогну снаге и уложе средства у објекат који ће им заувек у кућама погасити петролејке.

И када је на турбину мале централе потекла вода Сопотничке реке и плануле сијалице, радости није било краја. Сви су хтели да испричају понеку лепу реч о Мики електричару, техничком реализатору њихове велике жеље и потребе.

Цвијовић — једина нада

Прича о Мики почиње раније.

— Отац ми је био сиромашан са доста ситне деце, — прича Мика. — Он није имао могућности да нас школује.

А онда је дошао рат... Из куће пријепољског ковача Велимира Цвијовића у партизане је отишло троје: Мика и његове две сестре Олга и Миша.

Када се рат завршио Мика је дошао у свој родни град. Пријепоље је било опустошено. Требало га је прво осветлити. Али, како? Мика је био једина нада. Очи грађана су биле упрте у њега, тек демобилисаног борца. Он није могао свуда да стигне. Електричара је било мало, а посла много не само у Пријепољу, већ и у суседним градовима: Прибоју, Бијелом Пољу, Новој Вароши, Сјеници.

Мика није ништа обећавао, али је прегао на посао. На путу Пријепоље — Сјеница преврнуо је и опипао сваку олупину камиона и других уништених возила поражених немачких дивизија које су се повлачиле из Грчке. Сакупљао је дизел-моторе и друге делове помоћу којих је са још једним другом направио централу од 50 киловата.

Почетком 1946. године из централе је потекла струја у обновљене пријепољске домове. Честитке су упућене Мики, бившем ратнику који је на овешталој партизанској блузи већ био окачио „Споменицу 1941".

Прва сеоска централа у Санџаку

— У нашем крају има много речица и потока на којима се не могу подизати веће хидроцентрале,

— каже Мика. Ја сам и раније размишљао о могућности коришћења њихове снаге. Зато сам 1959. године радо прихватио понуду Среског пословног савеза да на Бучевској реци изградим малу централу. Земљорадничка задруга у Бучју дала је средства за набавку генератора и електро-опреме.

Мика је остварио оно што су горштаци само као леп сан замишљали. Направио је централу од 50 киловата. Осветљено је Бучје, село на планини Чемерно, усамљено насеље на граници прибојске и пљеваљске комуне. То је управо била прва сеоска централа у Санџаку.

Сада је готово свако село, које има речицу а далеко је од града и далековода, заинтересовано да подиже централу. Микиној кући долазе и делегације људи да траже савет.

— Људи поручују и долазе на договор. Где год постоји могућност ја нећу отказати помоћ. Сада су у плану Слатина код Бродарева у Мећани, удаљено и беспутно село на Златару.

Љ. А.

БЕЧЕЈ ДОБИЈА ВОДОВОД

У Бечеју се завршава прва етапа изградње водовода. Радовима је обухваћено десетак улица у ужем грађевинском рејону са око 1.600 домаћинстава. Укупно је постављено преко 5 километара водоводних цеви и саграђен микро-резервоар, чији је капацитет 260 кубика.

За изградњу водовода досад је утрошено 54. милиона динара. Планирано је да водовод у току садеће две године добије читаво градско подручје. У ту сврху уложиће се још око 70 милиона динара.

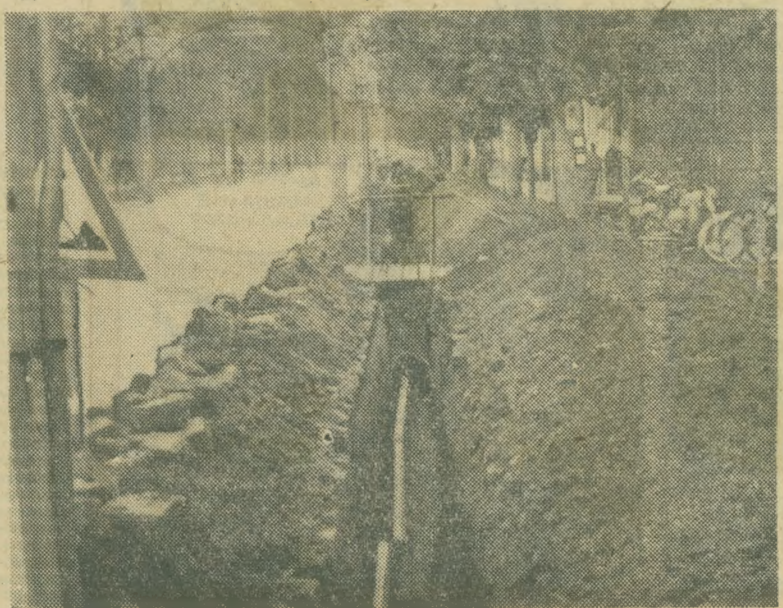

ФАБРИКА ВРАЋА ДУГ КОМУНИ

Копривница, јануара

У Копривници на месту где је некада била мала „пекмезара" — како су овде називали један погон за производњу мармеладе — и на пространим ливадама око ње, где се још неколико година иза рата напасала стока, данас се налазе велике и модерне фабричке хале прехрамбене индустрије „Подравка", која је прошле године премашила планирани бруто продукт за пуну милијарду. Такво је стање данас, мада пре непуних десет година није много требало да се ова индустрија ликвидира као — нерентабилна.

Ситуација у којој се пре десет година нашла ова фабрика била је заиста тешка. Све ово што данас видимо и од чега добрим делом зависи Копривница, створено је углавном захваљујући помоћи заједнице, која је поверовала колективу и дала му потребан кредит. Али, исто тако не сме се занемарити пожртвованост и самопрегор чланова овог колектива, који га нису напустили у време, када су примали смањени лични доходак и који су сваки динар из оствареног вишка улагали за набавку машина, уместо да деле добит.

Успеси ове фабрике данас се осећају у животу целе комуне. Фабрика враћа дуг комуни, која јој је помогла у њеним најтежим часовима, која јој је помогла да се одржи. Захваљујући томе, национални доходак у овој комуни у сталном порасту је сваке године у просеку за 12 одсто, а остварење бруто производње у овој години очекује се у износу од 32 милијарде динара. Напредак комуне осећа се на сваком кораку. На њеном подручју нема ниједног села без електричног осветљења, чак ни оног у забаченијем билогорском и калничком крају, а улично неонско или живино осветљење такође није више реткост.

У Копривници данас готово и нема неасфалтиране улице, а у току последњих пет година саграђено је хиљаду и по станова. Пошто у стамбеној изградњи много учествују радници и службеници, који кредитима заједнице граде породичне куће, овде готово и нема стамбених проблема.

Слика напретка не би била потпуна када не бисмо споменули успехе постигнуте у развитку школства и здравства. Поред три средње школе овде ради десетак осмогодишњих школа, које похађају деца и из суседних комуна, затим Медицински центар са савремено опремљеном болницом која се стално проширује и модернизује.

У развитку ове комуне доминира пољопривреда, која је њена материјална база. За њен развитак овде су сви заинтересовани, а нарочито „Подравка", чије су потребе за сировинама све веће. Настојања да се те сировине набављају у непосредној близини Фабрике узрок су најтешње сарадње између прехрамбене индустрије и пољопривреде.

Б. Г.

И он има због чега да се радује

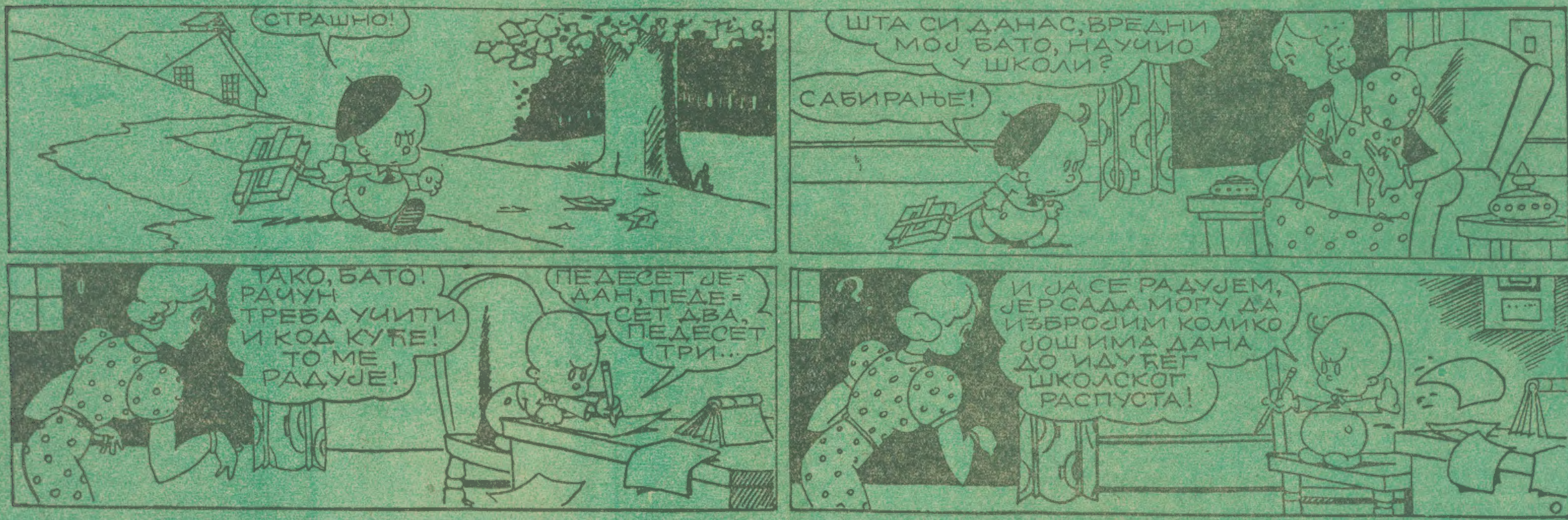

ЦРТИЦЕ СА БОКСЕРСКОГ РИНГА

БОКС-МЕЧ КОЈИ ЈЕ ТРАЈАО СЕДАМ ЧАСОВА

Жена — тренер светског шампиона. — Сам себе победно. — Отац и син против истог боксера. — Каубој боксер. — Прво робијаш, затим боксер, па члан парламента

БОКС као борба између два човека познат је одавно. Још је Хомер писао о борби људи песницама и сматра се да је његов опис такве борбе први приказ боксерског такмичења уопште. Седам столећа пре наше ере Хомер је у „Илијади" овако писао о једном бокс-мечу: „На ринг су ступили с намотаним рукама спремни за борбу. И подигоше обојица руке и ступише у међусобну борбу ударајући се јаким песницама. Ударци су падали по слепоочницама одакле је зној текао потоцима..."

То је био класични обрачун, голим песницама, и без сумње, више гладијаторство него спорт. Стара историја бокса престаје, у ствари, 1899. године, када је у борби од 75 рунди славни Џон Саливен победио дотле никад побеђеног Џека Килрејна. То је била последња борба за титулу светског шампиона која се водила голим песницама. Само три године касније одржана је прва борба према правилима маркиза од Квинсберија. Боксери су се такмичили у рукавицама. Ости онај Џон Сал Саливен сада је доживео пораз у мечу са Џимијем Корбетом.

Бокс је узбудљив спорт, пун неочекиваних обрта и зато увек интересантан.

У аматерским такмичењима борба траје три рунде, а у професионалним шест, осам, десет, дванаест и петнаест рунди од по три минута. Много мечева завршено је у првим секундима, тако да се рекорд у краткоћи трајања једне борбе не може тачно ни утврдити. Зна се, на пример, да је на домаћем рингу, у нашој репрезентацији, рекордер Срдановић, нокаутирао Аустријанца Шмилера, у првој рунди, одмах после поздрава са противником.

Речено је већ да су Саливен и Килрејн боксовали 75 рунди. Ко зна, међутим, колико би се они још такмичили да Саливен није победио нокаутом у 75. рунди, после 225 минута борбе! Још дуже су се борили, и то голим песницама, Енглез Џон Смит и Американац Џек Килрејн: 106 рунди, односно 5 сати и 18 минута! И овај меч могао би да траје дуже да већ није пао мрак па се публика разишла и због тога борба се завршила нерешено. Тада судије нису бодовале противнике.

Рекорд је ипак постигнут исте, 1887. године, у борби два Американца у Њу Орлеансу. Браун и Бјурки борили су се „летњи дан до подне", пуних 7 сати, односно 140 рунди!

И прва борба за титулу светског шампиона трајала је веома дуго: меч између Енглеза Тома Сојерса и Американца Џона Хинана, одржан 17. априла 1860. године, прекинула је полиција у 37. рунди, али су партнери кришом наставили да се боре још пет рунди.

„МИКИ ФОРД МАНГЕР ИЗ ФИЛАДЕЛФИЈЕ (САД) БОКСОВАО ЈЕ ПРОТИВ 2.000 БОКСЕРА У ТОКУ 38 ГОДИНА. ЊЕГОВ СИН „МЛАДИ ФОРД" МАНГЕР БОРИО СЕ ПРОТИВ 800 БОКСЕРА. И ОТАЦ И СИН БОКСОВАЛИ СУ ПРОТИВ ЈЕДНОГ ИСТОГ БОКСЕРА У ТОКУ ЈЕДНЕ ИСТЕ ГОДИНЕ — 1930.

Познате су и друге занимљивости са ринга.

Американац Милон је у једном мечу 1943. у Бристолу сам себе победио на тај начин што је снажно замахнуо, промашио свог партнера, изгубио равнотежу, пао на браду и онесвестио се. Судија је објавио — нокаут!

У предратном периоду њујоршки боксер перолаке категорије Љу Керш боксовао је 14 мечева узастопно против боксера разних народности. Његови партнери, један за другим, били су: Канађанин, Ирац, Грк, Бугарин, Белгијанац, Јеврејин, Панамац, Чех, Пољак, Енглез, Рус, Италијан, Шкотланђанин и најзад Норвежанин.

Томи Кинг из Масачусетса (САД) победио је на једном турниру године 1933. све своје противнике иако се ниједном није борио: ниједан његов партнер није изишао на ринг!

Немесио Лацари, некадашњи италијански шампион тешке категорије, потицао је из сиромашне породице и имао 18 сестара.

Мики Форд Мангер из Филаделфије (САД) борио се против скоро 2.000 боксера за 38 година. Његов син Мики Форд јуниор био је такође боксер и догодило се да су у једној години, 1930, и отац и син боксовали против истог противника.

Занимљив је животни пут енглеског шампиона Џона Гулија. Као месарски момак ударио је свога газду кад су се споречкали око плате, био осуђен на затвор и као робијаш је пружио сјајан отпор славном боксеру Пирсу који је посетио затвор и пристао на један егзибициони меч. Кад је изишао из затвора, Гули је постао боксер, освојио титулу шампиона и ниједном није био поражен. Доцније је постао веома популаран и постао је чак члан парламента.

Светски првак у тешкој категорији био је Џеси Вилард, Американац, и то од 1915. до 1919. године, кад га је победио славни Џек Демпсеј. Кад је напустио ринг 1923. године, Вилард је отишао у — каубоје.

Чувени Ал Браун (САД) победио је на једном мечу у Паризу 1935. године првака Европе Француза Пладнера иако је изишао на ринг са температуром од 40 степени!

Француз Жорж Карпантје био је првак своје земље у четири категорије (велтер, средњој, полутешкој и тешкој), а једини боксер који је био првак света у три категорије је Американац Армстонг (перолака, лака и велтер).

Енглез Џими Вајлд био је 12 година првак света у најлакшој категорији, од 1911. до 1923. године, а први његов тренер била је — његова жена Елизабета.

Спортски калеидоскоп

■ Грађанин Барселоне Силвио Естина Реј добио је недавно патент на гумено фудбалско игралиште. Ново игралиште искључује непријатности које редовно прате утакмице кад се ове одржавају по киши. Предности овог изума су многобројне. Поред осталог на овом игралишту играчи увек могу лако да маневришу лоптом јер његова површина увек остаје идеално равна и никад није клизава.

■ Досад је Ламанш преплииван на најнеобичније начине: на дасци, помоћу појаса за спасавање чак и у кади. Недавно је Енглез Роналд Пирсон изјавио да намерава да савлада Ламанш одевен у лако гњурачко одело и јашући на леђима кита.

Пирсон је већ тренирао у Средоземном мору с једним делфином, али није постигао неки нарочити успех. Наиме, тренинг му је показао да делфин нема довољно снаге да преплива Ламанш заједно с „јахачем" на својим леђима.

Спортске занимљивости

Први светски рекорд у вожњи аутомобилом забележен је 1898. године. Тада је постигнута највећа просечна брзина од 63 километра и 100 метара на сат.

*

Швајцарски фудбалер Бикел, репрезентативно лево крило швајцарске фудбалске репрезентације, пре 25 година, одликован је због својих заслуга на спортском пољу. На утакмици са Италијом Бикел је постигао 300. гол швајцарске фудбалске репрезентације. Он је иначе био један од најбољих фудбалера које је Швајцарска икад имала.

*

Двадесет и четири сата непрекидно је играо голф неки Брус Сутерланд и тако поставио светски рекорд. Ноћу је играо при светлости рефлектора. За 24 сата он је прешао око 60 километара и одиграо 14 партија. То је било пре 25 година.

*

На олимпијском фудбалском турниру највећу победу постигла је репрезентација Данске над Француском 1908. године. Резултат је био 17:1.

*

Читавих седам часова трајала је једна утакмица у пинг-понгу. То је најдужа партија која је досада одиграна, а извели су је Румун Марин и Француз Хагенауер, пре 25 година.

*

Пре другог светског рата сматрало се да је најјачи боксерски ударац свих времена имао боксер тешке категорије Џим Џефри. Стручњаци су оценили да је ударац Џефријев имао тежину од 85 до 95 килограма.

*

Рекорд у погледу посете на фудбалским утакмицама у Југославији пре рата постављен је на међународној утакмици између Југославије и Енглеске 1939. године у Београду. Тој утакмици присуствовало је преко 30.000 гледалаца.

*

Данас се једна фудбалска утакмица не може да замисли без судијине пиштаљке. Њоме судија управља игром, зауставља је по потреби и даје знак да се игра настави. Али мало је познато да је звиждаљка уведена у фудбалску игру 1878. године.

*

Џени Тени, бивши амерички морнар, једини је првак света свих категорија у боксу који се повукао са ринга непобеђен. Тени је одузео титулу прваку света Џеку Демпсеју, затим је једанпут успешно одбранио титулу против Демпсеја, а потом се повукао са ринга.

*

Мало је познато да се фудбал у Аустралији почео да игра од 1888. године, а Новозеландски фудбалски савез основан је 1891. године. Квалитет фудбала остао је међутим, доста лош због тога што су се одржавале слабе везе са осталим континентима, на којима је фудбалски спорт много више развијен.

Свет у суперлативима

Артисткиња Викторија Закини из познатог америчког циркуса Барнум и Бејли веома је храбра жена и држи светски рекорд у „слободном летењу кроз ваздух особа избачених помоћу топа". Рекорд је постављен још у априлу 1959. године у Медисон сквер гардену у Њујорку. С почетном брзином од 225 километара на час, артисткиња је прелетела 47,25 метара и — пала је у мрежу. Њен рекорд досад није оборен.

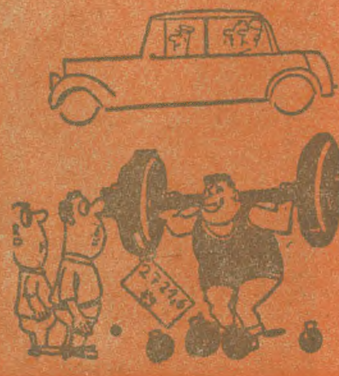

Има ствари којима човек може само да се — чуди. Тако, на пример, Американац Пол Андерсон, бивши олимпијски победник у дизању терета који је и сам тежак 160 килограма, диже терет раван по тежини једном „ролс ројсу". Године 1956. Андерсон је освојио олимпијско првенство, а 12. јуна 1957. године овај див је, тренирајући, подигао у току дана 2.721,6 килограма. То је заиста напор од кога посматрачу стаје дах.

Ћуди моде

МОДА има својих ћуди које нама, који смо далеко од њених извора, често изгледају потпуно несхватљиве. Понекад као повод настанку нове моде може да послужи најобичнији и најнесхватљивији догађај. У годинама француске револуције, на пример, свима осуђенима на смрт подсецали су кратко косу да би им врат остао откривен. Из тога се родила нова и касније веома популарна фризура „а ла гиљотин“.

Године 1767. у Паризу је боравио познати амерички државник и научник Бенџамин Франклин. Не желећи да буде предмет љубопитљивих пролазника, он је свој провинцијски квекерски редингот заменио помодним капутом, па је чак и фризуру подесио према париским захтевима мушке моде. Напудерисана перика коју је морао да стави на главу, страховито га је збуњивала. „Замислите како изгледам с кратком косицом и откривеним ушима“ — писао је он у Америку.

Франклин осваја Париз

Франклин је дотада носио дугачку косу, и то што је морао да иде са откривеним ушима изгледало му је не само необично, већ и непристојно. Али, како је први пут дошао у Париз као приватно лице, сматрао је да треба да се приклони париској моди. Зато је девет година касније Франклин потчинио себи читав Париз. Тада је већ дошао у својству амбасадора Сједињених Држава. Његова отаџбина, која тек што је освојила независност, била је у очима многих оваплоћење слободољубивог духа. Због тога није чудо што су људи, желећи да у свему подражавају америчке борце за слободу, пре свега покушавали да копирају њихову спољашњост. То им је било утолико лакше што су пред очима имали живи образац Франклина.

У прво време његов скромни мрки редингот и глатко зачешљана коса шокирали су Парижане. Али, одмах се појавило и неколико подржавалаца. После двадесетак дана фризери нису могли да изиђу на крај с муштеријама које су желеле да им се направи фризура „а ла Франклин“. Перике, које су до јуче сматране симболом моде, биле су потпуно одбачене.

Чехов: код човека све треба да буде лепо — и лице и мисли и душа и одело...

У последњој трећини прошлог века у Енглеској се неколико година није могла видети ниједна жена која је иоле „терала моду“ а која није лако храмала. Зашто? Због тога што је лако храмала и тадашња „законодавка моде“ принцеза од Велса , која је боловала од реуматизма.

Овако слепо подражавање моде може да нам се данас учини и смешним и жалосним. Али, помодарке и дендији били су веома задовољни собом, јер су сами себи изгледали елегантно и савремено А до каквих их све настраности мода није доводила! Осамдесетих година прошлог века у Енглеској се, на пример, сматрало као изванредно модерно да свако изгледа мршав, блед и малаксао као да умире од туберкулозе. Поборници ове моде нису ишли, већ су вукли ноге; нису јели, већ су једва пробали штогод од хране. У разговору, трудили су се да говоре отегнуто и за сваком реченицом долазио је дубок и жалостан уздах. Према речима једног историчара „сви су се трудили да личе на шарана кога су извукли на обалу“. Не треба ни рећи да данас девојка или младић који би се тако понашали не би изазвали код нас нарочиту симпатију.

Или, да ли би могао да нам буде симпатичан човек који би све око себе стално подсећао на то да га ујудају буве? Свакако да не би. Међутим, крајем 18. века у Русији свак ко није желео да заостаје за модом није се усуђивао да се покаже пред људима без буволовке на грудима. Ове клопке за буве, које су се обично носиле на широкој свиленој траци или на златном ланцу, прављене су од сребра, злата или слоноваче. То су у ствари биле цевчице које су на једном крају имале отвор. Као мамац за буве, у њих су стављани штапићи намазани крвљу или медом. Замислите како би изгледало када би данас неком од нас пало на памет да се прошета са повећом бочицом течног ДДТ-ија обешеном око врата као да је медаљон?

Да ли ће нам се нешто учинити лепим често зависи од моде која тренутно влада. Међутим, уредност ће увек бити један од првих услова који мора бити испуњен, ако желимо да будемо пристојно одевени. Јер, човекова спољашњост, његово одело, не говоре само о њему самом већ и о његовом односу према онима који га окружују.

Наполеон у ловачком оделу

Ову истину Наполеон никад није заборављао, а нарочито ако је из овог или оног политичког разлога желео да неког унизи. На званичан сусрет с папом Пијем VII Наполеон је намерно дошао у старом ловачком оделу. А када је Луиза, краљица побеђене Пруске, најраскошније одевена изашла да дочека императора, њој у сусрет, мермерним степеницама двора, пењао се човек у прашњавом сивом мундиру официра ловачког пука, с корбачем у руци.

Некада је на Лајпцишком универзитету студирао младић по презимену Гете. Богати студенти подсмевали су се његовом начину одевања и провинцијском кроју његовог капута. Да ли се тих година пуних понижавања сећао касније у Вајмару велики песник Гете када је, чак и личности из краљевских кућа, које су му долазиле у посету, примао наглашено немарно одевен — у фланелском кућном огртачу и патикама?

Уопште узев, аљкавост у одевању обично верно одражава карактерне црте самог човека. Људи непредусретљиви и немарни у својим односима с другима, они који нису навикли да своје послове доводе до краја, увек носе печат опште неуредности.

Због тога је разумљива савесност коју је у погледу одевања гајио велики писац Чехов: он се пред особама које нису припадале његовом најужем породичном кругу никад није појавио без оковратника и кравате. „Нико чак ни од њему најближих људи није га видео небрижљиво одевеног“ — писао је Куприн о Чехову.

„Код човека све треба да буде лепо — и лице и одело и душа и мисли...“ — написао је једном Чехов.

Да, и одело...

ЛАВ ВРАЋЕН У ЖИВОТ

У пракси модерне медицине забележени су већ многи случајеви када се директном масажом срца успевало да оживе болесници код којих је за време операције констатована клиничка смрт. Али вероватно да нема много лекара који су се нашли у ситуацији да враћају у живот једног лава.

Роберт Вокер, хирург-ветеринар на ветеринарском колеџу Кембриџког универзитета, може с правом да се сматра пиониром у тој области.

Све је почело тиме што се у путујућем циркусу „Чиперфилд“ разболео двогодишњи лав по имену „Паша“. Малаксалог лава допремили су у болницу при ветеринарској школи и начинили рендгенске снимке. Показало се да је једњак животиње блокиран клупком неке синтетичне материје. Операција којом је ту препреку требало удаљити одвијала се добро, али је изненада срце цара животиња престало да куца. Вокер, који је вршио операцију, отворио је грудни кош лава и стао да му масира срце. Хирург је морао да 35 минута масира срце пре него што је лав показао знаке живота и пре но што му је срце поново прорадило.

»СТАКЛЕНИ« ПРОБЛЕМ

Организација медицинских радника у Сједињеним Америчким Државама израчунала је да се 40 хиљада Американаца годишње озледи на тај начин што покушава да прође кроз стаклена врата и зидове. Број жртава је у ства-

ри знатно већи, јер се мање озледе уопште не региструју. Готово 6.000 унесрећених морали су да проведу у болници извесно време, а неколико особа умрло је од губитка крви. Због свега тога амерички научници и техничари преузели су дужност да реше „стаклени“ проблем.

Каталог агената

Недавно је у Њујорку неки Мајкл Ли издао књигу „Списак агената“ у којој су скупљене фотографије шест хиљада полицајаца и полицијских агената, као и њихове опширне биографије. Нарочита пажња обраћена је животу полицајаца, њиховом школовању, интелектуалном нивоу, висини плате и њиховим — слабостима. Књига је пожњела огроман успех и просто је разграбљена.

Николај Иванович Жинкин, стручњак за физиологију и психологију речи, дуго је и систематски проучавао „језик“ мајмуна.

ЈЕЗИК МАЈМУНА

СИГНАЛНИ крици мајмуна одавно већ привлаче пажњу научника. Али, обично се записивање ових крикова вршило на основу слуха. „Језик мајмуна“ записиван је или помоћу нота или помоћу слова из људског језика. Јасно је да је на тај начин и нехотице долазило до извитоперавања тог „језика“. Јер, наша азбука није предвиђена за мајмуне, већ за људске гласове.

Због тога је Жинкин одлучио да искористи осцилограф: на њему је записивао крике мајмуна који живе у резервату Сухуми. Спектограми су помогли научнику да изврши „микроскопску анализу“ звука. Истовремено, помоћу рендгеноскопа он је посматрао модулације грла код мајмуна. И, најзад, да би са чињеница прешао на њихово објашњење, Жинкин је податке подвргао савременој математичкој лингвистици и логици.

Научници сматрају да гривасти павијани (Papio hamadyras) имају око 20 различитих сигналних звукова. Од њих је детаљној анализи било подвргнуто седам најчешћих звукова. „Најпопуларнији“ од њих је — сигнал опасности.

„Ако се сакријете иза великог камена недалеко од чопора — пише Жинкин — и неочекивано подигнете увис дугачку палицу са мрежом за хватање мајмуна при врху, разлећи ће се громки крици који се најприближније могу забележити као „ак, ак, ак“. Тај крик понављају и други чопори павијана при чему сви беже на страну супротну од оне на којој се појавила мрежа. Крик понављају и они павијани који нису ни видели мрежу“.

Ако се овај крик имитира људским гласом многи други мајмуни такође почињу да га понављају. Готово истоветан крик издају и мајмуни макаки. Али, гривасти мајмуни уопште не реагују на сигнал опасности, ако он долази од мака-ки-мјамуна.

Крици „ак,ак,ак“ следе један за другим веома брзо, као рафал. Али, у тренутку велике опасности чује се јединствен крик — веома оштро и енергично „ак“. Кад га чује, уплашени чопор сместа се даје у бекство.

„Ако се из чопора слободних издвоји један или неколико павијана — пише Жинкин — и унесе међу мајмуне који су у кавезима, са обе стране, и из кавеза и из чопора, дуго се разлежу крици „ау,ау,ау“. То је нека врста дозивања. По карактеру звука „ау“ веома подсећа на дозивање групе људи у шуми. Додуше, ту постоји једна разлика: „човек наглашава последњи слог „у“, а павијани први „а“.

У чопору павијана предводник има неограничену власт. Он је и „законодавац“ и „управљач“ и извршилац својих сопствених „одлука“ и „закона“. Када се два мајмуна туку, често се догађа да слабији затражи заштиту или помоћ од предводника чопора.

Ова молба за помоћ звучи као јак и продоран звиждук који по тембру подсећа на глас „и“. Ако предводник сматра за потребно, он ће се умешати и казнити кривца.

„Језик“ гривастих павијана има не само сигнале узбуне и опасности, већ и тихи и по звучном саставу веома сложен сигнал задовољства. Он би се могао репродуковати као „хон“.

Најзад, Жинкин је поред описаних звукова успео да разазна и протумачи један мукли, неодређени звук који не подсећа ни на један код човека. Он настаје као резултат брзих затварања усана и неког сложеног покретања врха језика. Значење овог звука могло би се описати као оријентационо и он није намењен читавом чопору, већ појединој животињи. Тај звук, који би могао да се изрази као „птпт“ може се чути кад мајка прилази свом младунчету.

Пошто је одредио „речник“ сигналног система мајмуна, Жинкин је прешао на његову анализу. „Сигнали-речи“ гривастих павијана састављене су из најмање десет елементарних гласова. Користећи те гласове могућно је, у принципу, образовати хиљаду „сигнала-речи“. У ствари, пак, у „језику“ гривастих павијана има свега седам таквих сигнала које је Жинкин и описао. Ако се чак прими као тачно мишљење других научника да павијани имају не седам, већ четрдесет „речи“, и онда се мора истаћи да „мајмунски језик“ користи само ништаван део речи које, у принципу, мајмуни могу да изговоре.

Милт Хинкле је од оне врсте људи који се ретко рађају. Целог свог живота он се играо са смрћу тако да се гледаоцима кожа јежила.

КАУБОЈ који није могао да живи без опасности

МИЛТ Хинкле је рано почео да се брине о себи, јер је остао без родитеља у својој деветој години. Од малена је био врло снажан, окретан и лудо храбар. Све до своје петнаесте године радио је на једном ранчу све могуће послове. Већ тада није било коња кога он није могао укротити. Али жељан авантура није могао стално да остане на једном месту.

Године 1909. Милт је чуо да се у Новом Мексику одржава велики родео уз добру награду. Није се много двоумио, појахао је коња и кренуо за Силвер Сити, где се родео одржавао, а који је био удаљен преко 600 километара. Али за младог Милта то није значило ништа. Стигао је само дан пре почетка родеа а већ сутрадан знао је све девојке по имену.

Маса света која је присуствовала великом „турниру каубоја" била је одушевљена бравурама петнаестогодишњег дечака. Сигурно је добио прву награду и прве пољупце девојака. Али та награда је утицала негативно на његов будући живот, јер више није могао замислити рад и живот на једном месту. Од тада су почеле његове авантуре. Узимао је учешћа на свим родеима широм Сједињених Држава, Мексика и Јужне Америке.

За време тог свог лутања чуо је да Бил Пикет, који се тада сматрао за најбољег каубоја у Америци, обара бикове на тај начин што са коња скаче бику на врат и руши га. То је данас позната тачка сваког родеа, али у оно време је била велика сензација. Мада то није никад вежбао а чак ни видео како се ради, Милт се јавио као једини такмац против Била.

Такмичење се састојало у томе ко ће пре оборити бика хватајући га за рогове. Први је наступио Бил. Вичан том послу, он је врло вешто, у пуном галопу стигао бика и мајсторским скоком га ухватио за рогове и оборио. После Била наступио је Милт. Пошто није био тако вичан тој борби, он је скочио бику тачно на врат и појахао га. Срећом по њега скок је био јако снажан и бик је нагло савио главу, ударио роговима у земљу и преврнуо се. Том приликом је бик сломио врат и остао на месту мртав а Милт је сломио ногу. Али он је био победник, јер је пре оборио бика од Била.

У болници су му ставили ногу у гипс и рекли му да мора лежати најмање два месеца у болници а још бар четири да би поново узео учешћа у родеима. Али ко је њега могао везати за кревет! Већ следеће недеље он је учествовао на родеу у крођењу коња, његовом највећем специјалитету. Публика је била запрепашћена када је видела Милта на коњу са ногом у гипсу. Али и тако осакаћен он је победио.

Рвање са алигатором

Године 1913. Милт је учествовао на неколико родеа у Јужној Америци. У Буенос Ајресу присуствовао је рвању једног човека са алигатором у једном базену у парку. На своју несрећу човек није био довољно окретан и алигатор, пошто га је снажним ударом репа одбио од себе, шчепао га је за руку и одгризао је у трен ока. Чувари су једва успели да спасу човеку живот и да га извуку из воде.

Организатор овог крвавог такмичења понудио је добру награду свакоме ко би желео да сам окуша срећу у борби са алигатором. Разуме се да се нико није јавио. Али Милт Хинкле није био исто што и остали. Он се јавио да се бори са алигатором. Публика је френетично аплаудирала. За Милта је то била највећа награда. Није могао да победи у себи жељу да му тапшу и да му се диве. О последицама није никад мислио.

Милт није знао о алигаторима ништа. Али из онога што је видео пре неколико минута, закључио је да не сме дозволити да га алигатор удари репом или уједе. Док је улазио у воду само у купаћим гаћицама, гледаоци су били окамењени од страха. Срећом, Милт је био одличан пливач и вешто је избегавао све нападе алигатора тражећи погодан тренутак да и сам нападне. Када му се та прилика указала, он је појахао животињу стежући је својим снажним ногама док јој је обема рукама држао затворена уста покушавајући да јој сломи врат. Алигатор се бранио свим силама, јер је то била борба на живот и смрт.

Гледаоци нису ништа могли видети шта се дешава у води јер се алигатор, покушавајући да се ослободи Милта, вртео као чигра, окретао, ронио и излазио на површину. Међутим, Милт није попуштао. После десетак минута невиђене борбе животиња је малаксала. Била је побеђена, мртва. Милт је још једном срећно избегао смрт и још једном уживао у овацијама публике.

Укротитељ лавова и слонова

Мада је Милт зарађивао велике своте новца за ово време, врло често је остајао без пребијене паре. Био је велики каваљер, нарочито према женама и зараду је брзо трошио. Када је био без новца, он је примао сваки посао, поготову ако је био везан за опасности и за публику. Тако је једном приликом видео да један циркус тражи укротитеља лавова. Милт није никада видео лава, али се ипак јавио као укротитељ.

Главну тачку је представљао скок једне лавице кроз запаљен обруч. Укротитељ, који је био болестан, рекао му је све шта треба да чини те вечери. Али најважнији податак — да је лавица потпуно слепа — није му казао. Да би се показао пред публиком, Милт је стао пред лавицу са корбачем у једној и столицом у другој руци и тражио да се лавица поклони публици. Лавица, која је осетила непознато лице пред собом, нагло је скочила на њега. Срећом, Милтов рефлекс био је изванредан и он је успео да избегне тај први напад.

Али како није знао да је лавица слепа, место да јој прилази са стране, он је ишао право на њу. Веровао је да ће му столица бити довољна да натера лавицу на послушност. Она је поново скочила и бацила Милта на под. Сви су веровали да је то био крај новог укротитеља, али Милт се и том приликом вешто извукао уз бурно одобравање публике.

Међутим, то је био први и последњи наступ Милта као укротитеља. Он је и даље помагао укротитељу, али сам није наступао. Убрзо је био одређен да води рачуна о слоновима. Милта је нарочито привлачио један џиновски слон Туско кога су били научили да пије. Једном приликом слон је нашао неко пиће и опио се. Сасвим пијан почео је да дивља по циркусу рушећи све на свом путу. Затим је излетео на улицу и погазио неке грађане. Једва су га савладали и везали очекујући шта ће власти да раде са њим. Слон је осуђен на гладовање а само сваки други дан добијао је воду за пиће.

Међутим, Милт, који је много волео животиње — а и оне њега — давао му је кришом да једе и пије. Једне недеље када у циркусу није било никога, Милт је одвезао ланце са Туска и позвао га да пође с њим на оближњу реку да се окупа. Туско је био страшно прљав и увек је волео да се купа.

Слон је као куче ишао за Милтом до реке и тамо се лепо окупао, а онда се мирно вратио у циркус где га је Милт поново везао. Али када је управа циркуса сазнала за то, била је запрепашћена, јер су сви веровали да ће подивљали Туско убити свакога ко му се приближи. Милт је одмах добио отказ и тако се завршила његова укротитељска каријера.

Скок на бика из авиона

Свакако највећи Милтов подухват је био 1931. године када је скакао из авиона на бика да би га укротио. Пре тога Милт је скакао са коња, из аутомобила, па чак и из воза да би укротио неког бика. Али скакати из авиона то још никад нико није учинио ни пре ни после њега.

Те године одржавао се највећи родео у Америци поводом рођендана Џорџа Вашингтона. На том родеу су учествовали најбољи каубоји целе Америке а међу њима, разуме се, и Милт. Такмичења су трајала неколико дана и на њима је Милт, као и увек, имао највише успеха. Када су такмичења била при крају, организатори су понудили велику своту новаца ономе каубоју који би се усудио да скочи из авиона на бика и укроти га.

Позвани су били сви учесници у родеу пред публику и тражио се такав јунак. Ниједан од њих није био толико луд да изгуби главу за било какве паре. Да, ниједан сем Милта. Али ни он се није јавио ради награде већ због необузданог нагона за тапшањем који га је увек терао у све опасности.

Авион из кога је Милт требало да скочи био је исте марке као и онај којим је Линдберг прелетео Атлантик. Да би Милту био олакшан скок, била је привезана једна даска са стране авиона на којој је овај стајао и са које је требало да скочи. Авион је морао да прелети бика што ниже а брзина је била око 100 км на сат.

Авион је надлетао бика, који је јурио највећом брзином, три пута, али ниједном доста повољно да би Милт могао да скочи. И сам Милт је био нервозан и решио је да четврти пут скочи, па шта буде. Најзад, када је авион био око три метра изнад бика и око 15 метара позади, Милт је скочио. Услед велике брзине није успео да га ухвати за рогове већ га је раменом ударио у врат. И то је било доста да бик набије главу у земљу и сломи врат.

Авијатичар, желећи да види шта је било са Милтом, окренуо се, а то је било довољно да изгуби контролу над авионом који је ударио у земљу и запалио се. Срећом, авијатичар је изашао из авиона неповређен. За то време маса је провалила у арену и понела Милта на рукама и не знајући да му је кук био сломљен. Милт је био стискао зубе и није ништа говорио док се све није завршило, а после тога је морао да лежи два месеца у болници.

Данас Милт има 83 године. Запитан шта је мислио тада о својим невероватним подвизима, он је одговорио: „Нисам ништа мислио, јер ако би човек размишљао о последицама свог подухвата, онда никад ништа не би предузео".

НОСНА ФЛАУТА

Један од најстаријих музичких инструмената је носна флаута, на коју су људи свирали дувајући кроз нос. Овај инструмент се још може наћи код неких заосталих племена, али се могао наћи и у прошлом веку у Баварској. То је чисто мушки инструмент. Забрањен је био за жене. Инструмент се правио од трске, коске или дрвета. Сличан је обичној данашњој флаути. Данас су највештији свирачи на овом инструменту становници Хаитија. Они прстима добују по једној ноздрви, док кроз другу наздрву дувају у флауту. Неки антрополози сматрају да свирање кроз нос потиче од прастарог веровања да човечија душа пролази и напушта тело кроз нос. Тврди се да су неки Индуси покушавали да науче слонове да свирају у флауту, али се слонови нису показали као нојбољи свирачи.

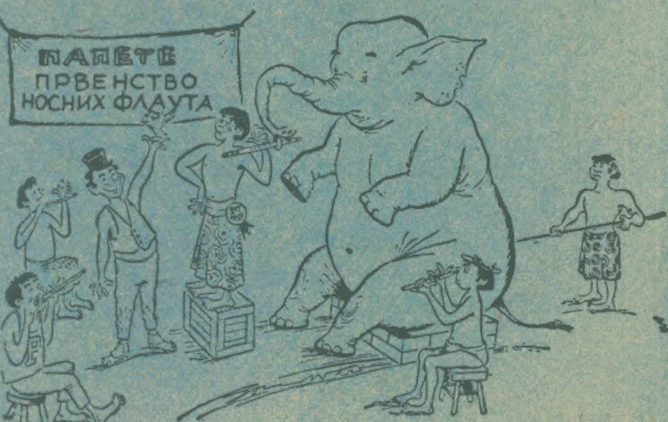

Смртна казна због потписа

Чланови америчког Конгреса ослобођени су поштарине. Уместо да купују и лепе марке они могу да ставе само свој потпис. Мало има случајева да је неко покушао да у овој области учини фалсификат. Али, ако је и учинио, казне за ово нису тешке. Међутим, Енглези су у том погледу били много строжи. Неки Александар Хоуп имао је исто име и презиме као један члан Парламента. Једнога дана обрео се у једном богатом крају Енглеске и почео да прича да је он члан Парламента. Оженио се једном богатом девојком. У ствари, Хоуп је био познати енглески фалсификатор. Он је тако вешто потписивао свога имењака да је преварио чак и неке његове пријатеље. Али, иако је свадба прошла у најбољем реду, ипак се дознало за његову превару, па је одмах ухапшен. Иако је био ухапшен због бигамије, јер је имао закониту жену, и дугова, ипак му је суђено само због фалсификовања потписа. На тај начин он је преварио државу за 75 центи. Због тога је био осуђен на смрт и обешен 1802. године. Четрдесет година доцније енглески Парламент укинуо је те повластице посланика, па они сада уместо потписа морају да купују марке и лепе их као и остали грађани.

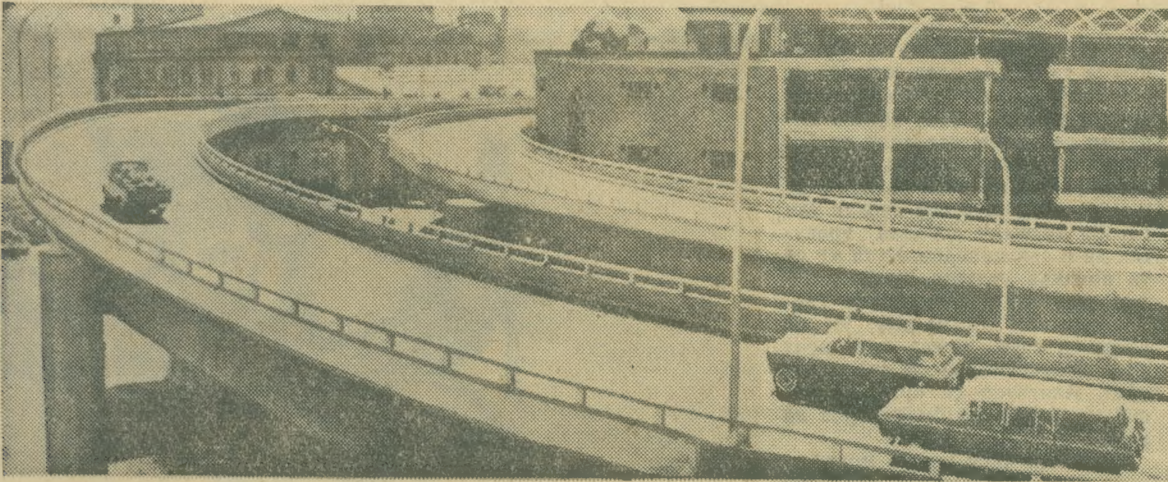

НЕДЕЉОМ СУ ГРАДОВИ ХЛАДНИЈИ

НАЈСТАРИЈЕ саопштење о градској клими потиче из 1661. године. Тада се један Енглез жалио на загађени градски ваздух. „Јер када је у свим другим местима ваздух савршено чист и бистар, овде је (реч је вероватно о Лондону) замрачен облаком сумпора...“

Данас се под појмом „климе великих градова“ подразумевају метеоролошке особености проузроковане постојањем индустријских предузећа (у самим градовима и у њиховој ближој околини) као и све већим саобраћајем. При томе одлучујућу улогу имају температура ваздуха, правац и интензитет ветрова, трајање и јачина сунчевог зрачења, степен облачности, као и количина и густина магле.

Највећа разлика која постоји између климе града и села јесте разлика у температури ваздуха. Тако, на пример, у Сједињеним Америчким Државама овакве временске прогнозе не представљају никакву реткост:

„Ноћас ће бити без облака и ветра, ноћне температуре у ширем центру града 4 степена изнад нуле, а у предграђима два степена испод нуле...“

Овакве температурне разлике нису примећене само у Америци. У Бечу у центру града регистрована је температура од плус 6 степени, а у спољашњим квартовима од минус три степена.

Клима многих великих градова Европе и Северне Америке подробно је испитана. Ова проучавања су показала да је сваки велики град у односу на своју околину нека врста „острва топлоте“. Та температурна разлика нарочито је упадљива током летњих месеци, а изразитија ноћу него дању. Зими се та разлика мање осећа, али је период без леда знатно дужи у градовима но у околини. Немачки градови, на пример, имају од три до осам седмица мање мразева од околине.

Први и најважнији разлог „блаже“ климе у градовима представљају испаравања која као какво звоно покривају град. То „звоно“ смањује додуше загревање града сунцем у току дана, али истовремено смањује и ноћна испаравања, а самим тим и хлађење. Други фактор је нагомилавање топлоте у зидовима градских кућа. Несумњиво да и остали многобројни процеси сагоревања — погонских горива за аутомобиле, на пример, — повећавају температуру у градовима. Многа испитивања показала су да је та разлика у температури града и његове околине недељом и празником, кад град пословно и индустријски „спава“, за половину мања но радним данима.

Али ту једну привилегију — топлији ваздух — велики градови плаћају вишеструко. Испарења која притискују градове смањују количину сунца на градским улицама, као и број сунчаних часова у једном дану. У просеку, велики градови имају 15 до 20 процената мање сунца од своје околине. Недеље и празнични дани и овде су изузетак: тих дана градови су светлији и зато лепши.

Испитивања која су извршили амерички научници показала су да милионски градови у Сједињеним Америчким Државама имају двоструко више магловитих дана но пре педесет година. Исто би се могло рећи за Париз. На острвима Силту и Хелголанду има просечно 40 магловитих дана годишње, а у граду Хамбургу три пута више. Поред обичне магле, велики градови страдају и од „смога“, убитачне мешавине магле и индустријског дима, за који село и не зна.

Слепљени мост

У Пољској у округу Ропчице завршено је постављање „слепљеног“ моста. На челичне носаче постављене су плоче од армираног бетона које су за те носаче везане нарочитим лепком. Захваљујући примени овог новог метода, време потребно за изградњу моста скраћено је за десет пута.

ПРЕДУЗИМЉИВОСТ

У књижарама на Западу сваки час се појави у продаји књига која носи наслов „Како да се обогатим“, „Како да постанем милионар“ или томе слично.

Један од веома ревносних читалаца књига овакве садржине био је, свакако, сопственик једне радионице за оправку бицикла у граду Ворршотену, у Холандији. Овај предузимљив и богатства жељан мајстор ухапшен је недавно због тога што је, да би повећао број својих муштерија, сваке ноћи разбацивао по друмовима оштре ексере.

Махинално

Неки Луј-Алф Бермон из Феникса у Аризони провалио је у кућу једног лихвара да би га покрао. На његово изненађење у каси је наишао на један веома леп дијамант и задовољан налазом почео да се шета по стану. У једној од одаја наиђе на необичну тиху електричну машину за писање по којој поче да куцка. Исте вечери је био ухапшен.

Играјући се он је на машини исписао своје име и презиме не знајући да се у њој налази увучен лист папира.

ВАРОШ БИЧЕВА

Индустрија коњских бичева у Америци имала је у једно време такав успех да се ретко која индустрија може с њом упоредити. Производња бичева почела је пре 1800. године. Главни центар био је у вароши Вестфилду, у држави Масачусетс, која је ускоро добила име „варош бичева“. Из ове вароши ишло је у свет преко 90 процената свих израђених бичева. Око 1835. године вредност произведених бичева ценила се на преко 400.000 долара. Око 1860. године та вредност је удвостручена: износила је око 900.000 долара, а око 1900. године већ се попела на неколико милиона долара. Године 1900. четрдесет предузећа, користећи 7.500 радника, произвело је око 20 милиона бичева у 150 разних стилова и величина. Најбоље су се продавали бичеви за чезе. Ову уносну индустрију уништио је аутомобил. Данас постоји само фирма у Вестфилду која израђује бичеве, углавном за коњске и касачке трке. Она се не жали да јој посао иде рђаво.

ЗМИЈСКИ РАГУ за космонауте

Човек који се без хране нађе у дивљој џунгли није осуђен на смрт од глади. Напротив, он ће у џунгли наћи веома разноврстан јеловник. Главно је — не изгубити главу од страха. То могу да потврде амерички космонаути који су ово лето провели — ради тренинга — у панамским џунглама.

На јеловнику космонаута налазила су се ова јела: кувана боа — констриктор, џиновски гуштер игуана који подсећа на диносауруса, разне врсте змија, а за љубитеље вегетаријанске кухиње — дивље банане, плодови разних врста палми, разно корење и лишће.

Најзад су космонаутима бацили из хеликоптера мале пакете са

„обичним“ животним намирницама и географским картама помоћу којих су се вратили у цивилизацију. Овакав тренинг ће, по мишљењу америчких научника, бити од огромне помоћи космонаутима, ако би се, после каквог космичког лета, спустили у области са сличним животним условима.

ИСПОВЕСТ ЈЕДНЕ БЕБЕ-ЛАВА

—Мама ми је недавно испричала да сам приликом рођења био дугачак само 32 сантиметра, мало већи од маце! По главици и ногама имам сиву рунасту длаку са црним тачкама, као леопард. Према томе нисам баш најлепши, али надам се да ћу то ускоро постати. Мама ми није рекла, али ја знам да нисам рођен слеп. Да, ми смо једини месождери који се рађају са отвореним очима. Имам само једног брата близнака, за кога мој тата каже да је бољи од мене. А то је вероватно због тога што је мени криво што тата поједе сваког дана по четири килограма меса, а ја још пијем само млеко! Морам још и ово да вам кажем: за нас неки причају да смо рђаве животиње: а то није истина. Мој тата убија само да би нас исхранио а цела породица се задовољава једном зебром недељно... Моја највећа жеља је да и мени што пре порасте рожаста канџа на врху репа као што има мој тата, а онда ћу и ја бити велики момак и све девојке ће у мене гледати!

ЗАМАК МИНХАУЗЕНОВИХ ПРЕДАКА

ПОКРЕТНИ мост се спустио над дубоким ровом, са шкрипом су се отворила тешка врата.. То је Минхаузенов замак! Да, Минхаузенов. Он стварно постоји и налази се на Сааремаа, једном од највећих острва у Балтичком мору, на улазу у Ришки залив.

Кад би Минхаузен лично могао да прича о овом острву, он би вероватно овако почео: „Једном, за време једне пловидбе, налетео је на нас ураган који је, у магновењу, покидао сва једра и поломио све катарке. Један јарбол пао је на компас и разбио га у парампарчад. Море је понело брод незнано куда и једног дивног јутра угледали смо залив...“

Иначе, на острво Сааремаа може се стићи путничким паробродом. Рибарска насеља, ветрењаче, необрађена земља обрасла вењом; оштар мирис морског биља, рибе, рибарских мрежа, четинара — то су први утисци. Над сурим острвом диже се џиновски замак као изливен од олова. Замак је подигнут 1345. године, а после више од два века 1558. његов тадашњи власник епископ Моникхузен (једна од транскрипција презимена Минхаузен), продао је свој феуд данском краљу Фредерику II.

На једним вратима замка што воде у двориште тврђаве данас стоји табла: „Градски етнографски музеј“.

Покретни унутрашњи мост води до куле Дугачкога Германа, дубоког и уског каменог шахта у који су бацали несрећнике осуђене да их растргну дивље звери.

Под средњовековним сводовима

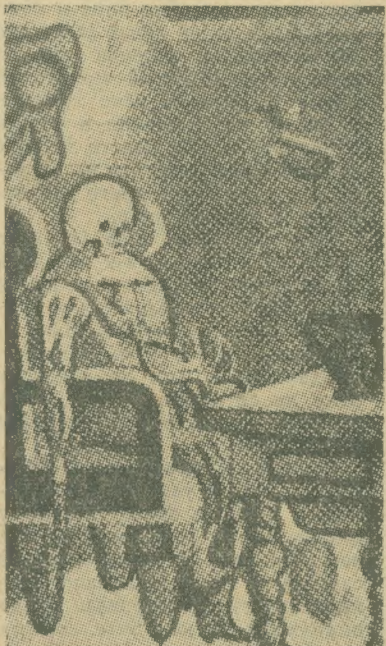

овог споменика управник музеја често прича његову романтичну историју, без које није готово ниједан стари замак. Али његова прича има своју реалну потврду: стару фотографску плочу на којој је овековечена одаја у чијој средини седи за столом човек у старинској одећи. Пред њим на столу је глинени крчаг и свитак пергамента, док на зиду иза њега виси црн шешир украшен нојевим перјем.

Да вам испричамо историју фотографског снимка. Приликом рестаурације замка, када су радници рушили зид што је скривао одају која није била ни означена у плану, открили су у њој за столом мртвог витеза. Одмах је био позван учитељ цртања. Он се опрезно увукао у одају кроз рупу начињену у зиду и тек што је набацио скицу на папир, скелет је пао са столице и расуо се у прах. Фотограф Кенигсфест из насеља Куресааре, у чијем је склопу и замак који носи исто име, наишао је једном у библиотеци на већ пожутели цртеж и снимио га. И снимак и цртеж били би вероватно заборављени да недавно у архиви некадашњег властелина фон Хана није нађен пергамент који је одгонетнуо трагичну тајну сужња Куресаарског замка.

Некад давно моћни католички монашки ред послао је на острво једног од својих командора да уништи лутеранство. Угледавши на обали острва Сааремаа младу лепотицу из рода фон Хана, витез је заборавио монашки завет и заклео се девојци на вечну љубав. Сазнавши за то, старешине реда захтевале су од витеза да се одрекне својих осећања. Али, он је био истински заљубљен и зато непоколебљив. Тада су злобни црнорисци ухватили његову изабраницу и тајно је повели у један манастир кармелићанки. Витез је покушао да отме девојку од стражара док су је они водили кроз шуму, али су га они ухватили. Отпадника од калуђерског реда довели су у замак и зазидали у одаји да би тиме улили страх непослушним острвљанима...

ЗАБАВНИКОВ МАГАЗИН

Уређује Паја Патак

ТАЈНА АЈКУЛА

Код ајкула су чуло слуха, вида и мириса веома слабо развијени. Због тога је многим научницима било несхватљиво како ова морска чудовишта лишена основних чула, налазе и хватају своје жртве? Тајну су одгонетнули амерички научници Доналд Нелзон и Самјуел Грубер. Они су, наиме, утврдили да ајкуле „осете" своју жртву помоћу веома осетљивих органа распоређених дуж тела који примају и најнезнатније вибрације у води. Ово откриће сугерисало је занимљив начин лова на ајкуле. Кроз воду се пропушта струја ниске фреквенције од 60 херца и вибрације намамљују ајкуле у клопку.

Проверите своју моћ запажања

Седам циркуских коњића

Седам веселих, малих циркуских коња трчи преко наше странице. Пријатан призор, зар не? Ипак, цртеж не доносимо само због тога да би љубитељи коња уживали у њему, већ и да бисмо проверили ваше стрпљење. Наиме, од седам коњића само су два сасвим иста. Ако уложите мало стрпљења и пажње ви ћете их пронаћи.

ДЕЧЈА ЛОГИКА

Напољу влада страшно невреме и Гаја сав скрушен каже ујка Паји:

— Опрости ми, молим те, јуче сам разбио термометар и због тога се време данас понаша како хоће.

*

НЕМА ВРАЋАЊА

Паја Патак ушао у продавницу дувана и каже продавцу:

— Јуче сам код вас купио пакло цигарета. Приликом враћања кусура ви сте се збунили.

— Жалим, нељубазно одговори продавац, али сад је касно за враћање.

— Хвала велико, значи могу да задржим 500 динара које сте ми забуном дали више.

*

МОДЕРНО ДЕТЕ

Раја се разболео од грипа и пошто има високу температуру ујка Паја позвао доктора.

— Колико има степени? — пита Раја чика доктора.

— 40°.

— А колико је светски рекорд? — упита га мали шеретски.

*

ДОБРО СЕ РАЗУМЕЛИ

Баја Патак, трговац од главе до пете, враћа се из иностранства. На граници цариник га пита:

— Да немате кафе, чоколаде, ракије?

— Не, немам ... а колико бисте ви купили?

*

НЕМА ПРАВЕ ЗУБЕ

Белка чува комшиничино дете и како оно неће да заспи она каже:

— Ја сам велики вук и појешћу те.

— Како ћеш ме појести кад немаш праве зубе? — рече јој дете.

*

БИЋЕ ЧУДО

Шиља — риболовац пита једног сељака:

— Шта мислите да ли се овде може пецати?

— Можете само мале рибе.

— Добро, а ако ја упецам неку велику рибу, да ли ће то бити прекршај?

— Ма не, то ће бити чудо!

*

ВАЖНО ЈЕ СНАЋИ СЕ

— Знате ли ви да сам на овом месту јуче уловио 24 зеца — хвали се Шиља једном човеку у шуми.

— Заиста — одговори му човек — а знате ли ви ко сам ја?

— Не.

— Овдашњи ловочувар.

Шиља погледе и у трен ока се сети:

— Е, знате ли ви да сам ја највећи овдашњи лажов?

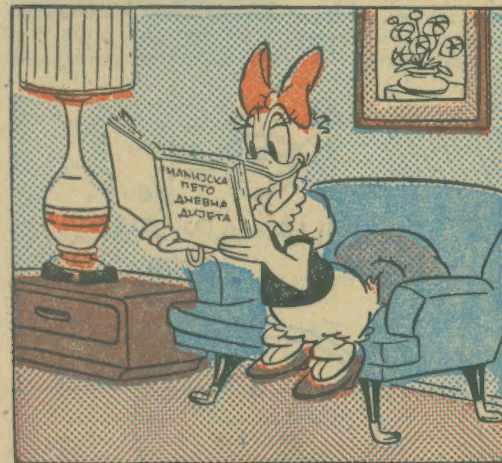

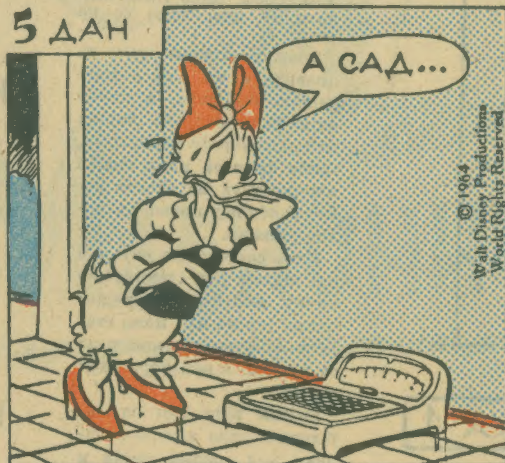

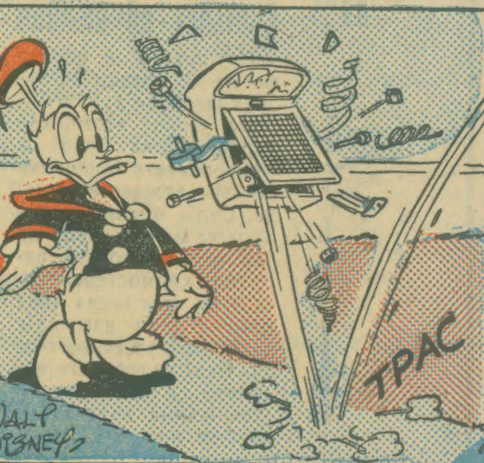

РАДИО ПИНГВИНИ

Четрдесет пингвина било је пребачено на Јужни пол. То путовање не би имало никаквог смисла и значаја да свака животиња није претходно била снабдевена минијатурним радио-отпремником.

Шта ће пингвини радити, да ли ће се вратити с пола на места одакле су их узели, којим путем? То ће научници, захваљујући радио-отпремницима, моћи да утврде. Јер, на траси према Јужном полу стално лете авиони на којима се налазе пријемници који хватају радио-сигнале пингвина.

Бечки торањ

За предстојећу међународну изложбу у Бечу завршава се грађење џиновског торња. „Дунавски торањ", како су га назвали, висок је 252 метра. На врху торња налазиће се два ресторана и велика тераса. Оба ресторана окрећу се око осе, тако да ће посетиоци моћи да уживају у читавој панорами града.

Светлост-обмањивач

Неопходно је потребно да се црвени сигнали позади на аутомобилима замене зеленим — тврди Мерил Ален са универзитета америчке савезне државе Индијане. Своје мишљење он заснива на чињеници да два од три возача пате од хромостереопсиса, то јест њима предмети у боји изгледају даљи но што су у ствари. Овај недостатак нарочито се испољава у случајевима када је у питању црвена боја.

НАПРАВИ САМ

МОДЕРНА ЛАМПА

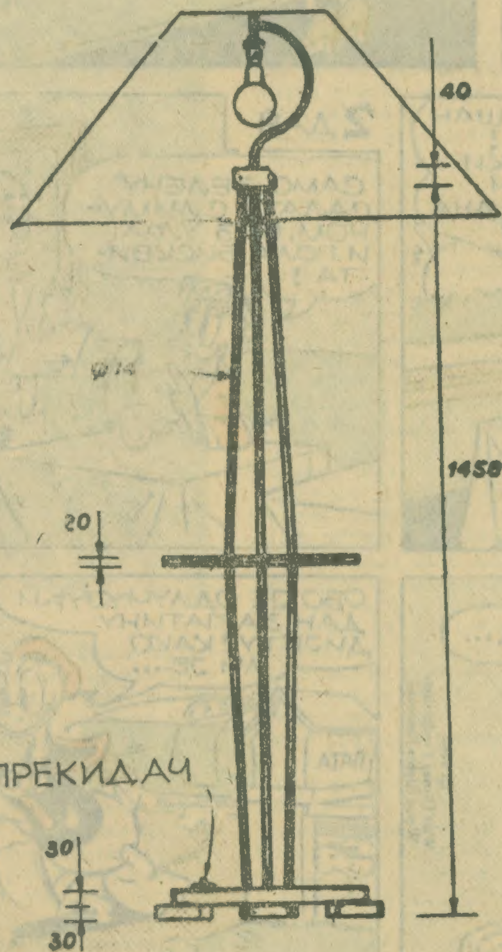

СЛИКА 1

Ову лампу која ће сигурно лепо да украшава један кутак у вашем стану није тешко направити.

За прављење једне овакве лампе потребне су три алуминијумске цеви спољњег пречника 14 мм а дужине по 1,5 метар. Поред тога, потребна је још једна цев дужине око пола метра, две равне даске пречника 400 мм и једна мала пречника 80 мм. И најзад, неопходан је, наравно, један абажур, сијалично грло, неколико метара гајтана и утикач.

Цеви не треба обрађивати већ их само мало истурпијати на врховима. Затим, доњој дасци треба дати облик правилног круга и на њој избушити три рупе (сл. 2) које ће ићи само до две трећине даске. Даску онда лепо истурпијати а потом с доње стране прикуцати три парчета дрвета или, још боље, ако имате, гуме.

Кад сте свршили са доњом плочом, пређите на средњу. На њој треба скроз избушити три рупе, али на већој раздаљини него на оној доњој јер се цеви шире да би добиле облик који желимо. Горња плочица има само три рупе које су на свега 3 сантиметра једна од друге, а на њу се, такође са горње стране причвршћује цев која је повезана са сијаличним грлом. Како треба ставити ту цев, види се на слици 1.

Абажур сигурно знате да правите и ми вам о томе нећемо говорити, а хамер који ћете обојити бојама које одговарају намештају, треба само са мало знања причврстити на скелет који се обично прави од челичне жице.

Када састављате ову лампу, морате још ставити челичну жицу испод средње даске, јер на њој може стајати нека књига или ваза са цвећем, а она мора бити чврста.

Гајтан који иде од сијаличног грла можете извадити код средње даске и ту уградити прекидач, или код доње даске, као што је урађено на слици 1. Но прикидач не морате стављати јер можете лампу искључивати и директно из струје. Али препоручујемо вам прекидач, јер ако лампу стално укључујете и искључујете право из струје, може вам брзо прегорети сијалица.

Када лампу бојите, најбоље је само дрво прелаковати а цеви оставити сиве или их црно обојити.

СЛИКА 2

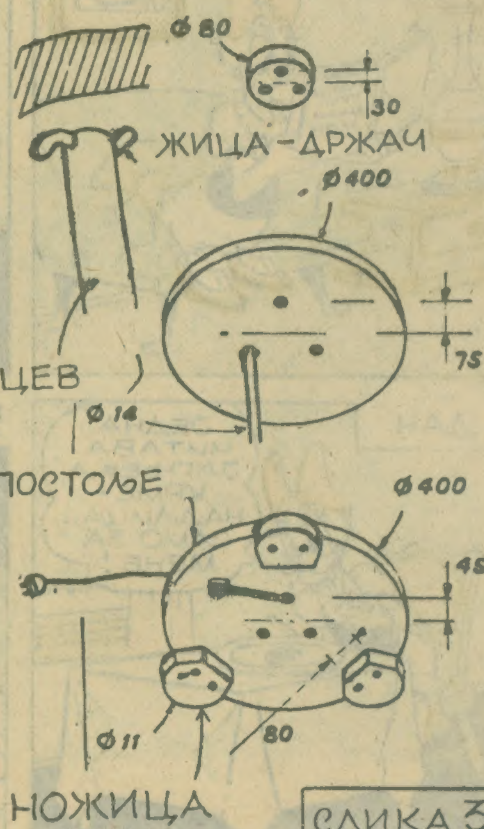

СЛИКА 3

Ripley's Веровали или не!

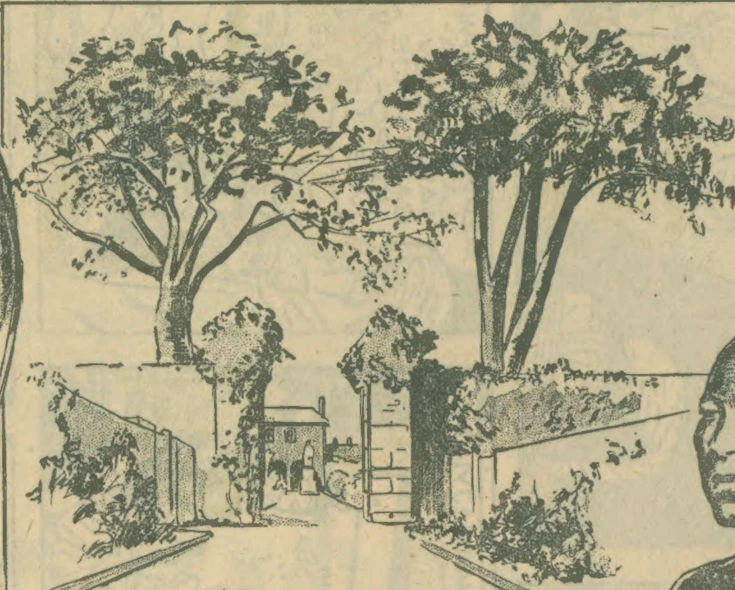

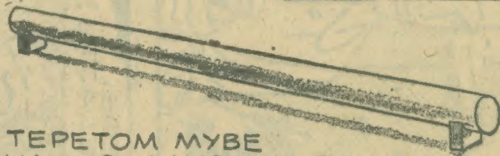

ПРЕМА РОМАНУ В. ИГОА
ЗВОНАР БОГОРОДИЧИНЕ ЦРКВЕ

400 стабала на човека

Један амерички научник израчунао је колико се целулозе потроши у савременом друштву за потребе само једног човека у току читавог његовог живота. Према његовом прорачуну сваки човек „потроши" просечно 400 стабала просечног обима. У овај број научник је укључио потрошњу дрвета не само за израду намештаја и дрвенарије у становима, већ и за производњу шибица, хартије и сличног.

Наука и реч

Познато је да се научни речници стално повећавају и обогаћују новим речима и терминима. Ипак, многе ће изненадити кад чују да се данашњи хемијски речник састоји од два милиона речи. Према подацима које објављује источнонемачки лист „Нојес Дојчланд" у електроници се данас употребљава 50 хиљада само уско специјалних термина.

Шта ће рећи покојник

Сопственик једног ноћног ресторана у Сан Франциску, неки Супил, који је умро прошле године, припадао је истовремено двема религиозним сектама. Својим тестаментом он је читаву имовину оставио оној секти која ће му осигурати лепши живот на — оном свету. Суд се нашао пред нерешивим задатком: да ступи у везу с покојником да би од њега добио одговарајуће обавештење. Процес ни до данас није завршен, јер представници обе секте тврде да су баш они прави наследници.

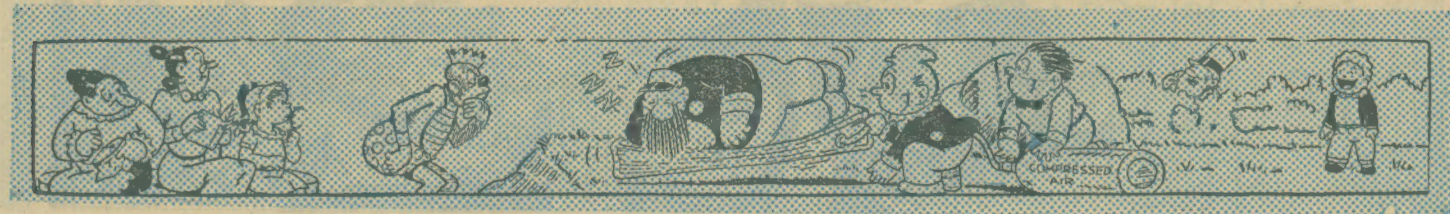

ТРИ ТОМАСИНИНА ЖИВОТА

Walt Disney

ХОРСТ БУХОЛЦ потискује Алена Делона

Историја снимања филма „Марко Поло” је готово исто толико интересантна као и сам живот Марка Пола.

„ХОРСТ БУХОЛЦ као Марко Поло! Највећи, најинтересантнији, најскупљи филм свих времена!“ Тако је писало на шареном плакату који се вијорио на ветру испред студија Авала-филма у Београду.

„Хорст Бухолц“, рекао је својим помоћницима фризер кога је „Хоте“ довео из Берлина, „од срца му желим да опет уђе у посао. Седам година се о њему ништа није чуло. Желим повратак томе честитом дерану“.

Чудесни су путеви филма и нико не може разумети зашто је Хорст Бухолц, младић из Берлина који је доживео тако нагао успон, исто тако изненада заборављен.

Хорст Бухолц, данас 31-годишњак, никада није добио неко право образовање. За то није било ни времена ни новца. Кад је имао дванаест година одвојен је од породице и из бомбардованог Берлина послат на село, у тринаестој години је успео да поодре до своје породице, а у четрнаестој је морао да издржава мајку и сестру.

Што год је започео све му је полазило за руком. Ако је наступао као статиста, шеф статиста је обратио пажњу на њега; ако је добио неку мању улогу, пао је у очи помоћном режисеру, а већ у 23. години стајао је на челу немачких филмских глумаца.

Млади витки Берлинац са високим јагодицама и уским очима био је у своје време љубимац омладине. У 24. години већ је снимио познате филмове као „Регина“, „Маријана“, „Небо без звезда“, „Владар без круне“, „Робинзон не треба да умре“ а изнад свега се истакао улогом чаробног хохштаплера у филму „Феликс Крул“.

„Хоте“, како су га Берлинци нежно назвали, изгледало је да је рођен под срећном звездом, а када се пре шест година оженио француском глумицом Мириам Бру, његова срећа изгледала је потпуна. Али изненада о њему се престало говорити. Ништа се није чуло о новим филмовима нити о грандиозним понудама, ништа о плановима у земљи или иностранству. Шта се десило?

Једино тумачење: телевизија је потиснула филм који се почео борити за егзистенцију. Да би се привукла публика, почели су се снимати монстр-филмови. Данас само слежемо раменима када чујемо колико је коштао филм „Бен Хур“, или „Клеопатра“ или „55 дана у Пекингу“.

Раул Леви, 44-годишњи „гангстер филма“ како га називају пријатељи, тврди да је схватио овај став публике и заклео се да ће с њом изаћи на крај. Раул Леви се прочуо по томе што је пронашао Брижит Бардо, приковао је за себе уговором и снимио с њом пет филмова. После тих пет филмова напустила га је, јер јој је досадио. Леви је почео да размишља о новом филму и сетио се историје Марка Пола, трговца који је рођен 1254. у Венецији, у 17. години пошао у Кину, стигао тамо после неописивих напора и авантура био милостиво примљен од владара Кублаі Кана, сакупио благо и са четрдесет једном годином вратио се у свој родни град. Тамо је написао књигу којој се тадање човечанство смејало, иако је садржавала праву истину. Књига је у Венецији донела Марку Полу почасну титулу „месер милионе“, што значи разметљивац, док су га „назадни“ Кинези уврстили међу своје богове!

„Шта би се све од таквог материјала дало направити?“ запитао се Раул Леви када се сетио историје Марка Пола. Свакако још колосалнији филм него што су „Бен Хур“, „Клеопатра“ или „Адам и Ева у рају“ чије је снимање недавно почело у Риму.

Раул Леви је сакупио своје пријатеље: једног белгијског лекара, француског адвоката и америчког археолога и с њима отпутовао у Кину. Али тамо је доживео разочарање. Кинески режисери, глумци и камермани с којима је хтео да разговара о филму само су климали главама без трунке кинеске учтивости а предео „уопште није имао ничега кинеског“, него је изгледао као једно једино огромно поље салате. Разочаран, вратио се Леви назад у Француску, закључао идеју о Марку Полу у фиоку писаћег стола и занимао се као откривач талената, играч карата и светски путник.

Али после три године синуло му је кроз главу: „Ако ја не снимим Марка Пола, отеће ми га неко други“, јер су већ пре њега два режисера покушала са тим сижеом, али без успеха. Леви је ангажовао Кристиана Жака као режисера, а Алена Делона као главног глумца у „Марку Полу“. То је било 1960. године.

Године 1962. Леви је осим режисера и главног глумца ангажовао 200 слонова у Непалу и 500 коња у Мађарској, заједно са чуварима и неговатељима. Али овим животињама није било суђено да стану пред камеру — јер филм је почео „живом партијом шаха“. За

ХОРСТ БУХОЛЦ СА СВОЈОМ ДЕЦОМ

ову „партију шаха“ 80 статиста је обучено у костиме од неке нове вештачке материје; Кристиан Жак је два месеца свакодневно радио с њима и утрошио 3.000 метара филма! (За нормално дугачак филм потребно је 2.000 метара). Колико је коштала ова „партија шаха“, нећемо рећи да нас неко не би назвао „месер милионе“.

Када је „партија шаха“ коначно била готова обратио се Леви понизном молбом своме режисеру да мало пожури са радом због расипања новца, времена итд. На то се Кристиан Жак љубазно насмешио и рекао: „Свакако, али можда кроз годину или више, јер сутра Делон мора да почне са снимањем „Леопарда“, иначе ће платити конвенционалну казну“.

Леви је одмах схватио да је пропао и да је за свој новац, или боље речено за новац оних несрећника који су га уложили у тај подухват, добио само једну „партију шаха“ од три километра која никада неће моћи бити употребљена.

Леви је почео да размишља и дошао на идеју да створи новог „Марка Пола“. Одмах је потражио новог главног глумца. Берт Ланкастер, размишљао је, сувише је позитиван а из Алена Делона

ХОРСТ БУХОЛЦ КАО РЕПОРТЕР У ФИЛМУ „МОКАР АСФАЛТ“

зрачи нешто негативно што не пристаје Марку Полу. Хорст Бухолц је као створен за ту улогу! Он може да буде и позитиван и негативан, интересантан и препреден. Још једна шанса: Хорст Бухолц је у својој домовини готово заборављен. Стога ће сигурно хтети да се упусти у добар посао. Послао је телеграм: „Фантастична главна улога. Колосалан филм. Нудимо учешће“. Леви није ни сачекао одговор. Хорст Бухолц изгледао му је сигуран. Као што се касније видело, „гангстер филма“ није лош психолог.

Показало се да је био у праву и што се за сценарио обратио интелектуалцу, славном француском драматичару Жану Анују. Отишао је на Азурну обалу, потражио Ануја и успео да га позове у ресторан „Коломб д’Ор“. Али Ануј се показао потпуно незаинтересован и на све Левијеве пројекте одговарао само: „Не интересује ме“. Али, после осам дана овај је од Ануја добио писмо у којем пристаје да напише сценарио.

Са Анујем као писцем сценарија и Хорстом Бухолцем као главним глумцем Левију је било лако да нађе финансијере за споредне улоге за које је ангажовао врхунске звезде интернационалног филма: Ентони Квина, Орсона Велса и Елзу Мартинели. Али потребан му је био и један режисер. Зашто само један? Публика, размишљао је Леви, није више индивидуалистички расположена. Зато је за филм од кога се много очекује потребно више режисера. Леви је за „Марка Пола“ изабрао тројицу: Дениса де ла Пателијера — зато што је до сада снимао само осредње филмове и сигурно ће се потрудити свим силама у једном монстр-филму; Ноела Хауарда — зато што је тако добро погодио екстеријере у „Лоренсу од Арабије“ и Микија Нокса — зато што је мајстор у истицању дијалога.

Сада се радило само још о једној маленкости: о атељеу и статистима. Леви је отпутовао за Београд и не трепнувши дошао у Авала-филм коме је дуговао још 200.000 долара. Човек који дугује два долара и не плаћа — избацује се напоље; са оним који дугује четврт милиона — преговара се. Леви је стварно успео да му Авала-филм стави на располагање статисте, расвету и дивне југословенске пределе. Када је у Југославији завршио посао, „скокнуо“ је до Холивуда и почео да води преговоре са Јунајтед Артистом. Његова понуда била је исто толико широкогруда колико коректна. Рекао је да има сценарио од Ануја, главног глумца Хорста Бухолца у коме Американци већ одавно гледају наследника Џемса Дина, интернационалне звезде у осталим улогама као и атеље и статисте. Од Јунајтед Артиста није тражио ништа друго него предујам од 250.000 долара уз обавезу да ће њима предати филм на дистрибуцију.

Поштена понуда! У Јунајтед Артисту су трљали руке и платили. Раул Леви се вратио у Југославију, платио Авали-филму 200 хиљада долара колико је дуговао а 50.000 остало је у његовом џепу за „екстра“ трошкове.

Тако се десило да је Хорст Бухолц у Југославији играо главну улогу која ће можда бити његов повратак филму, што му свако од срца жели.

Снимање филма „Марко Поло“ коначно је завршено после многих перипетија. Ако постоји још један филм који је већ пре премијере узвитлао прашину и пунио новинске ступце као „Клеопатра“, онда је то „Марко Поло“. Историја снимања овога филма готово је исто тако интересантна као авантуре италијанског средњовековног путника.

Упитан од новинара да каже нешто о сензацијама око снимања овог филма Хорст Бухолц је рекао: „Пут Марка Пола у Кину трајао је три године. После пет месеци снимања уплашили смо се да ће и наш филм толико трајати. Стога смо га приликом снимања у Југославији назвали „Марко Полако“!

У ЈЕДНОЈ тихој уличици у средишном делу Лондона стоји кућа која привлачи пажњу само таблом на улазу: „Мађионичарски круг“. Шта значе ове речи? Ближе „познанство са зградом“ откриће нам да она припада синдикату оних који се баве „црном и белом магијом“. Јасније речено, синдикату мађионичара.

Овај синдикат постоји од 1905. године, када је на светском конгресу мађионичара било одлучено да се створи организација која би објединила илузионисте, жонглере, гутаче сабљи и ватре, хипнотизере и представнике осталих сличних професија. У уставу удружења наведени су његови циљеви: прибављање угледа и поштовања професији мађионичара и илузиониста, професионално усавршавање, заштита ауторских права на ове или оне трикове и, најзад, чување професионалне тајне.

Међународно удружење мађионичара има 1.400 чланова, најистакнутијих мађионичара из десетак земаља.

У „Мађионичарски круг“ може да ступи сваки мушкарац који је навршио 18 година и који је пред нарочитом комисијом положио испит за звање мађионичара. Испит је једноставан: довољно је приказати трик који нико од чланова комисије не може одмах да понови. Додуше, готово сви чланови то могу...

„Али, ако ми већ примимо некога у чланство нашег удружења — каже председник маестро Френсис Уајт — онда то значи да он припада класи мађионичара светског ранга...“

У клубу синдиката мађионичара сваке седмице се приређују састанци затвореног типа. На њима се приказују нови трикови и расправља о њима, приређују се такмичења у окретности и брзини.

Понекад на ове седељке имају приступ и људи ван професије. Гледаоцу који одгонетне тајну неког трика додељују награду, а трик се „избацује из саобраћаја“. Најчешћа награда је улазница за Музеј црне и беле магије. Ту је скупљено све што се односи на црну и белу магију почевши од примитивног инвентара староегипатских мага, па до опреме „мађионичара атомског века“.

Као што је већ речено, у синдикат мађионичара примају се само мушкарци. Због чега овако неправедан став према женама?

„Стога што је један од најглавнијих циљева наше организације чување професионалних тајни — одговара доктор Холанд, секретар организације — а жене, на жалост, не умеју да чувају тајне...“

Из науке и технике

Плазма осваја космос

ОДЈЕКНУЛА је тутњава, земља се зањуљала под ногама и космички брод, вукући за собом „вео“ од ватре и дима, полетео је у космос...

Још је велики руски научник Циолковски установио: уколико брже из млазница на ракети избија гас од горива које сагорева, утолико ракета брже лети. Ако у једностепеној ракети сагорева тврдо гориво, струја гаса избија из млазница брзином од два до два и по километра у секунду; ако је гориво хемијско, брзина је двоструко већа. Али, како постићи да прва космичка брзина износи 7 до 9 километара у секунду? Да би се у томе успело требало би да труп ракете буде веома велик и готово читав испуњен горивом! Међутим, ракета тада једва да би могла сама себе да подигне. Конструктори су због тога почели да праве многостепене ракете.

Излазећи у орбиту око Земље, ракета одбацује један степен за другим и све више повећава брзину. Али, за међупланетарне летове овакве ракете биле би превише „споровозне“. Замислите: лет са Земље до звезде Проксима која се налази у сазвежђу Кентаура, трајао би пуних 66 хиљада година.

За даље космичке летове хемијско гориво није погодно. Научници су пронашли чиме ће га заменити: плазмом.

С материјом у облику плазме ми се стално срећемо. То је и пламен свеће и течни Сунчев омотач који се међусобно разликују само по температури. Гас се може загрејати до веома високе температуре и тада се његови атоми распадају. То више неће бити гас већ плазма — мешавина електрона, јона и неутронских атома. Ако се сад плазма окружи магнетом и кроз њу пропушта струја, она ће почети да се креће — у длаку исто као проводник у магнетском пољу. Повећа ли се јачина магнета и јачина струје — повећава се и брзина плазминих млазова који избијају из млазница — до стотину километара у секунду. Тако се може регулисати брзина ракета.

На апарату „Сонда-2“, лансираном у Совјетском Савезу 19. децембра 1964. године, уграђени су први плазмени мотори. Додуше, ти мотори још нису носили брод у правцу Марса, али су зато играли велику улогу: оријентисали су космички апарат према Сунцу. На „Сонди-2“ било је безброј разних мерних апарата и сви они добијали су струју од сунчевих батерија.

Ако би се за време лета космички брод макар мало скренуо у страну, Сунчеви зраци би склизнули низ облоге сунчаних батерија и — апарати не би могли да раде. Сличан случај збио се, на пример, с једним америчким сателитом.

Плазмини мотори не само што могу да окрећу брод тако да Сунчеви зраци падају управно на батерије, већ они, као увек будни крманош, воде „бригу“ о курсу брода у космосу. Замислимо за тренутак да се брзина брода који лети према Марсу смањила за пет десетхиљадитих процента. Ништавна величина! Али, трајекторија лета одмах ће се изменити и брод ће пролетети поред Марса. Да би брод ишао тачно по курсу треба, као што кажу морнари, „окренути кормило“. А то могу да учине само плазмени мотори.

Плазма је нашла своју улогу у освајању космоса. Засада су то мали мотори на апарату „Сонда-2“, али ће за њима доћи и већи и јачи. И они ће понети ракете према најудаљенијим планетама и звездама.

Шест стотина педесет сунца

Када се ова лампа укључи, зграда се потресе од треска електричног пражњења. Лист црне хартије изложен њеној светлости у трену постаје бео. Дими се дрвено постоље на које је причвршћено ово „светлосно чудовиште“. Није ни чудо: јачина импулса ове блиц-лампе износи две стотине педесет хиљада киловата! Интензитет светлости — 650 пута јачи од сунчане.

Шта ће се снимати помоћу ове лампе? Она није намењена фотографисању. Њен задатак је да „напуни“ свелошћу, то јест да покрене огроман рубински лејзер. Јер, уколико је јача лампа, утолико је интензивнија светлост лејзера. Фирма која је израдила лампу тврди да је то најјачи „блиц“ на свету.

ОКО ПЛАНЕТЕ ЗЕМЉЕ

Совјетски геолог Сергеј Николајев изнео је нову геотектонску хипотезу. Према његовом мишљењу образовање планина на на-

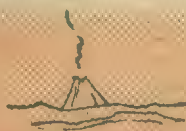

шој планети не врши се само под утицајем унутрашњих сила, већ и под дејством космичких привлачних сила: Сунца и једра Галактике. Те силе нагоне нашу планету да мења свој облик тиме што под њиховим деловањем она трпи час сажимање, а час растезање своје масе.

☆

Многи од вас су, вероватно, посматрали кад огромни морски таласи туку о обалу. Али, мало ко претпоставља да ти исти таласи „потресају“ Земљу, то јест изазивају микроколебања Земљине коре и микроземљотресе.

На сеизмолошким станицама микроземљотреси се региструју и помоћу нарочитих апарата одређују се координате, брзина и правац кретања узрочника таласа. Ако се он налази на отвореном мору у питању је циклон или просто јак ветар.

Знајући правац кретања узрочника таласа, научници-сеизмолози могу да предскажу приближавање циклона континенту.

Научници су не једном испитивали зависност између понашања појединих животиња и Земљиног магнетског поља.

Тако је, на пример, источнонемачки професор Гинтер утврдио да се муве оријентишу према Земљином магнетском пољу. На хоризонталну површину муве се увек спуштају само у два положаја: или

у правцу запад-исток или север-југ. На исти начин реагују на магнетске линије термити и гундељи.

☆

Истраживања која су недавно извршена у Пољској показала су да постоји извесна веза између земљотреса на нашој планети и положаја Месеца над хоризонтом, а такође и његовог положаја на орбити. На први поглед ово тврђење изгледа чудно, али узроци ове зависности прилично су једноставни.

Земљотрес може да изазове плимски талас, обилазећи планету, ако у неком делу Земљине коре постоји унутрашњи напон. А пошто величина плимског таласа зависи од положаја Месеца над хоризонтом и растојања између њега и Земље, значи да положај нашег природног спутника нужно мора да утиче на процесе који се одвијају у кори планете.

Добијени подаци још се не одликују великом тач-

ношћу и још не дозвољавају да се земљотреси предвиде. Али, научницима је ипак пошло за руком да бар мало подигну завесу која од нас скрива „опруге“ ове страшне природне појаве.

Електронско уво

Електротехнички институт за везе у Лењинграду конструисао је и испробао нов електронски уређај, назван „електронско уво“, који треба да преузме функцију музичких стручњака задужених за одређивање звучности музичких инструмената.

Да би оценио квалитет звучности једне гитаре апарату је било потребно мање од минута, док је за исти посао компетентни савет стручњака утрошио неколико часова. „Електронско уво“ радило је паралелно са саветом стручњака који нису знали какве је оцене давао апарат овом или оном инструменту.

Иза једне завесе гитариста је по неколико пута свирао специјално састављен програм. Стручњаци музичари давали су оцене на основу којих је за сваки инструмент била изведена средња оцена. Када су те оцене сравњене са онима које је дало „електронско уво“, све су се потпуно подударале.

Као какав искусан музички педагог, „електронско уво“ оцењује инструменте оценама од 1 до 5. Његови закључци темеље се на фиксацији мењања снаге звучних вибрација.

МИКРОБИ ЗА СИЛОСЕ

Румунски пољопривредници већ дуже време употребљавају неколико препарата израђених у Букурештанском централном научноистраживачком пољопривредном институту. Један од тих препарата, назван лактобактерин, успешно се примењује за конзервисање силиране сточне хране. Стручњаци института раде на решавању низа проблема везаних са искоришћавањем микроорганизама у циљу повећања квалитета сточне хране.

ЗГОДЕ И НЕЗГОДЕ ЧУБРЕ ЧОЈКОВИЋА

У свом животу мало је који од наших књижевника доживљавао толике промене, био толико слављен, а опет тако мало читан и схваћен као што је био случај са Симом Милутиновићем. Његов буран живот посебно је занимљив

АКО ЖИВОТ може да буде стваралац и извор и најузбудљивијег романа, пун неочекиваних збивања која проистичу из саме личности и из сплета околности — живот Симе Милутиновића у нас мало је ко надмашио. Овај наш необични јунак свог властитог животног романа сам је себе називао: Сима Милутиновић Сарајлија, Чубро Чојковић Чрногорац, или само почетним словима С. М. С.; Ч. Ч. Ч. А изнад свега волео је да се назива Чубро Чојковић Чрногорац, именом што га је, каже, стекао у Црној Гори, кад је био васпитач младог Рада, касније великог песника Петра II Његоша „Чубро“, чубраст — значи малијех уших чоек. Чојковић је од чоик, чок, то јест: чоек“ — што, у ствари, означава човека „с мушким човечанским врлинама“.

Као песник за живота је био високо цењен, једини крунисани наш песник по угледу на древне класичне песнике. Кад је умро, говорило се и писало: „Народи ће, осим српскога и други, име твоје кроз векове с похвалом спомињати. Дух твој ће се са духом Омира, Хорација, Виргилија, Пиндара, Клопштока и Шекспира и свију теби сродних саставити и поздравити; и о ползи (добробити) човечанства саветовати се“.

Несумњиво, да је Милутиновић као песник био талентован. У тами свог чудесног израза он је крио дубоке мисли и истинске песничке лепоте. „Али крај све лепоте и вредности „Србијанке“ — (свог главног песничког дела) — и осталих песмотвора, Сима је по имену само познат“ — речено је убрзо после његове смрти. „Од стотину који су чули за његову слављену „Србијанку“ — деведесет их је није ни видело; од оних осталих десет — пет их није читало, а од оних последњих пет — четири их није сву прочитало“.

Сима Милутиновић умро је у Београду на крају децембра 1847. године. Била је то свечана пратња какву Београд дотада није видео. Покопан је на Ташмајдану, у близини Маркове цркве, поред Јоакима Вујића и Глигорија Возаревића. Већ после годину дана није се тачно знало „који гроб скрива земне остатке Симине“.

И тако остаде од Симе Милутиновића сећање да је био песник и да је провео чудесан живот, готово авантуристички, од свог рођења па све до смрти. Одиста су то „згоде и незгоде Чубре Чојковића“ — које су његове савременике опчињавале истом мером као и његова дела, — „пуна таме и несхватљивих дубина“.

Сима Милутиновић имао је тек две године када је започео пустоловно јурење кроз своја животна збивања. Из Сарајева, где се родио (1781), куга је његове родитеље потерала у Швракино Село. Неколико година после, поново куга, а и Турци, отераше родитеље и њега из Босне преко Саве у Славонски Брод. Отац му се као трговац настанио у Земуну, а Симу је послао у Београд да ту учи школу. У београдској школи десетогодишњи дечак Сима издржао је само један дан „јер га већ првог дана варварски ишиба учитељ за брезпослицу“. Школу је наставио у Сегедину. „Није било дана да ме учитељ Аларгић, док сам био код њега на стану, није частио поред хране и шибом“. Потом школовање у Карловцима, и истеривање из школе заувек, заједно с Димитријем Давидовићем, првим српским новинаром, и још неколико другова, како изгледа због неких слободнијих песничких састава, или како се тада говорило — пашквила. Дисциплинска правила карловачке гимназије била су врло строга. Примењивало се и најгрубље физичко кажњавање. Седамнаестогодишњи Сима истеран је не само из гимназије већ је протеран и из Карловаца. И директор се са њим опростио „давши му уместо сведочанства као напојницу — десет штапова“.

Потом се по жељи оца Сима претвори у трговца, па је на Дунаву покушао да тргује кукурузом. Терао је своју лађу према Бечу, али француско-аустријски рат (1809) омео је његове трговачке намере. Једва је из ове своје трговине извукао оно што је у њу уложио, и мануо се таквог посла. За време првог устанка Сима је био писар у Совјету, ђак Велике школе; а кад је умро Доситеј Обрадовић, он га је, уз остале „у гроб христољубивски помогао спустити“. Кажу да је био и наставник у Великој школи, али је сасвим сигурно да се као „голи син“, добровољац, који не мари ни за кога свога, борио у чети чувенога Зеке Буљубаше.

Неколико година касније Симеун Симовић, како се потписао у једном писму свом старом и добром пријатељу Вуку Караџићу, говорећи о себи, он је на свој начин означио судбину која га тера кроз живот.

После слома устанка настоји да пронађе своје родитеље. У Београду му је погинула Туркињица Фатима, младеначка и песничка љубав коју је опевао у својим песмама. То су, можда, најлепши тренуци у животу овог необичног и у суштини несрећног човека. Узалудна је трка за родитељима, мимоилазе се у међусобном тражењу, а Сима се уставља у Видину да би се ту најмио у неког Турчина као чувар бостана. „Ту сам ја на бостану око два месеца про-

„ДА ТИ НЕШТО ШАПНЕМ...“

БЕСМРТНА ШАХОВСКА ПАРТИЈА

ПРЕД крај пролећа 1851. године одигран је у Лондону Први међународни турнир у шаху. Међу 16 учесника ту су се нашли најбољи играчи из Немачке Андерсен и једини представник француске Кизерицки.

Андерсен је био незванични кандидат за првака света у шаху, уредник „Берлинер шахцајтунга“ и аутор многих шаховских композиција. Године 1842. он је издао малу колекцију својих задатака, која је следеће године објављена у Лондону. Нешто доцније објавио је две збирке најуспелијах композиција од којих је свака имала по 60 задатака.

Његов супарник Кизерицки је био познат као одличан математичар. Бавио се проучавањем шаховске теорије, те један огранак краљевог гамбита носи његово име.

Случај је хтео да се баш у првом колу турнира, који се игра по меч-систему, сусретну Андерсен и Кизерицки. Андерсен се показао као бољи мајстор, па је славио две победе, док се једна партија завршила реми. Тиме њихов сусрет није био окончан. Слободно време мајстори су користили за одигравање великог броја слободних партија. Није ни чудо, јер је први пут у историји шаха пружена прилика најјачим играчима да се састану и „размене мисли“ на 64 поља.

Из једног таквог сусрета проистекла је партија коју су због њене лепоте назвали — бесмртна. Андерсен је као бели још у отварању жртвовао пешака — била је то варијанта краљевог гамбита са извођењем ловца на поље це-4 у трећем потезу. Партија је трајала само 23 потеза, али је то било довољно за прави ватромет на црно-белим пољима. И Кизерицки је покушао да игра оштро, па му је Андерсон жртвовао читав букет фигура: ловца, оба топа и на крају, ради извођења форсираног мата, и даму у 22. потезу. Завршна позиција је показивала велику материјалну надмоћност црног, али му је краљ био матиран!

ХУМОР

ЖЕНСКА ПОСЛА

Казимир Вурстер, истакнути истраживач у области хемије примењене у индустрији хартије и органских соли, био је представљен једној дами.

— Али, господине професоре, нас упознају већ трећи пут — приметила је она.

То је због тога што сте ви увек у другој хаљини па вас не препознајем — нашалио се Вурстер.

Када је научник испричао овај случај код куће, његова жена се увредила.

— Значи, приметио си да је дама била у другој хаљини, је ли? А нову хаљину на мени још никад ниси приметио.

КОЈИ ЈЕ ТО ЈЕЗИК?

Познати мађарски научник Лео Сцилард држао је свој први научни реферат на енглеском језику. После реферата пришао му је физичар Џексон и запитао:

— Слушајте, Сциларде, на ком сте језику, заправо, држали свој реферат?

Иако га је питање збунило, Сцилард се брзо снашао:

— Природно, на мађарском. Зар ви не разумете тај језик?

— Свакако да разумем мађарски. Али зашто сте стрпали у њега толико енглеских речи — додао је Џексон.

БЕСПЕРСПЕКТИВАН ПОСАО

Макс Планк, један од оснивача теорије кванта, дошао је као млад физичар седамдесетогодишњем професору Филипу Жолио и испричао му да је одлучио да се бави теоријском физиком.

— Млади човече, — прекорно ће угледни научник — зашто хоћете да упропастите себи живот? Зар вам није јасно да је теоријска физика у основи завршена... Зар се исплати посветити се једном тако бесперспективном послу?

БОЈ НЕ БИЈЕ

Шведски хемичар и оснивач електрохемије Берцелијус обављао је најпрецизнија мерења и анализе помоћу најједноставнијих апарата. Његов немачки колега Оствалд, посматрајући његов рад, приметио је једном:

— Колико мало успех зависи од апарата и колико много од човека који је пред њим.

*

Немачком хемичару Мајеру приписују афоризам:

— Највећа и најлепша научна открића учињена су у најгорим лабораторијама.

ЈЕДАН... ДВА... ТРИ!

Чувени физичар Ајнштајн је часове одмора посвећивао свом омиљеном хобију — свирању у виолину. За клавиром га је често пратио познати пијаниста Шнабел који би се увек љутио због погрешно одсвиране партитуре.

— То је ипак несрећа — рекао је он једнога дана оцу теорије релативности — да ви не умете да бројите ни до четири.

ПРИРОДА НИЈЕ МРТВА

Од једног чувеног сликара затраже из неке галерије да пошаље једно своје платно на неку важну изложбу. Како је баш завршавао слику мртва природа, он њу посла уз ову напомену:

„Молим да слику не дирате рукама. Природа није сасвим умрла!“

КАУБОЈСКА ПРИЧА

Један каубој из Тексаса каже посетиоцу који се интересује како је прошао са летином: Храна је ове године била лоша због суше, па су нам краве толико ослабиле да смо их приликом обележавања стављали по четири једну уз другу, а између њих само по комад индига.

НАЈВЕЋИ ДИРИЖАБЛ НА СВЕТУ

ЕНГЛЕСКИ дирижабл Р. 101 по величини, луксузу својих унутрашњих уређаја и цени коштања надмашио је све немачке ваздухоплове. На свој први лет за Индију кренуо је 4. октобра 1930 године. Он је био дугачак као највећи прекоокеански бродови, али је исто тако био скуп као и они. У њему је било 155.000 кубних метара запаљивог водоника. Могао је да превезе сто путника којима су на располагању стајале трпезарије, учионице, застакљене терасе за шетњу, и салон дугачак 20, а широк 10 метара. Дирижабл је летео просечном брзином од 80 км на сат. Предвиђено је да обавља ваздушни саобраћај између Енглеске и Индије за пет дана.

Прво путовање дирижабла Р. 101 било је у исто време и његова лабудова песма. Пошто је ова грдосија, дуга 237 метара, ношена ветровима и запљускивана кишом једва успела да прелети Ламанш, брзином од 50 км на сат, дошло је изнад Француске до квара, па се дирижабл суновратио на земљу и запалио. Од 12 путника и 42 члана посаде остало је у животу само шест лица.

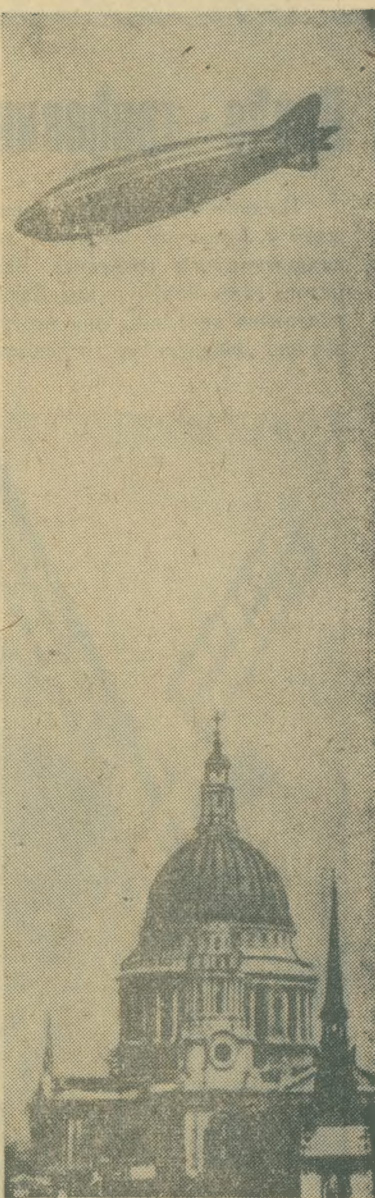

После овог удеса престало је грађење нових дирижабла у Енглеској. Штавише, разрушен је и продат као старо гвожђе други британски дирижабл Р. 100, који је коштао 450.000 фунти стерлинга. Он је успешно обављао свој ваздушни саобраћај са Канадом. Огорчење јавности због катастрофе Р. 101 било је толико велико да је и другом дирижаблу Р. 100, одузета дозвола да лети. У то доба догодиле су се и катастрофе немачких цепелина, тако да после ових догађаја дирижабли за путнички саобраћај више никада нису полетели. То је значило потпун тријумф ваздушног саобраћаја на крилима — авиона.

МОСТ ЗА ШЕТЊУ, САЛОН И ТРПЕЗАРИЈА, ЛУКСУЗНЕ ПРОСТОРИЈЕ ДИРИЖАБЛА.

бавивши само сам понајвише, проживио у свом елементу, као птица у гори...“ У видинској самоћи замислио је нека своја песничка дела, али одмах потом видински везир, оптужујући га као завереника, затвори га у најцрњу тамницу, где га тамничари „ставе у гривне и кладе, претећи му да ће га о ноге обесити, и испод њега ватру наложити и тако спалити“. И умало да се то и не деси, али Симу „противна судбина“ и даље га је гонила, да би га ипак, на крају, немилосрдно докрајчила. После многих невоља обрео се у Лајпцигу да би штампао своју „Србијанку“. У Немачкој је упознао најистакнутије њене књижевнике: Хердера, Грима, Уланда. Гетеа је очарао својом говорљивошћу, а Герхарда, чувеног преводиоца наших народних песама, навео је на танак лед својом фантастичном етимологијом.

Сима је умео да импонује људима, да се намеће својом необузданом природом, а често и врло пријемљивом духовитошћу. Стално у новчаној невољи, лакомислен и „лак на паре“, преузима којешта мислећи ветропирасто да ће новац сам од себе стићи. У Лајпцигу је изумео „неки особити плуг, који се допао и вештацима самим.“ На универзитету је слушао филозофију, а хтео да учи медицину, такозвану хомеопатију — „то јест науку љекарствену“ — па се о томе саветовао и са Вуком, а овај му је одговорио „омеопатија би добра била, али се то тако одма не може научити, морао би човек управо знати анатомију, визиологију и патологију. Ја сам ту (у Лајпцигу) почињао учити медицину, па ми се дуго учинило, а особито на анатомију нијесам могао да се навикнем“.

За „Србијанку“ Милутиновић је једва скупио паре да би је штампао, а већ му је и боравак у Лајпцигу дозлогрдио, па је богорадио Вука да га одавде избави — „што прије док нијесам осто и без ово мало памети, што и онај с ким преводити твоје пјесме.“ (књижевник Герхард).

У даљем лутању Сима се 1827. године обрео на Цетињу. — „Он уђе у цркву, а свој пртљаг остави пред црквом, не знајући куда ће после, јер му у џепу остао беше још само један талир... Кад му као странцу принесу свећу, Сима баци талир на тас, Владика Петар I окрену се, па видевши то, осмехне се. Кад су из цркве изашли, зовне га владика у двор и упита га: Јеси ли ти Сима Сарајлија?“ — „Јесам, а од куд ме познајеш?“ — „По оном талиру, одговори владика, што ти је можда последњи у кеси био“.

После извесног времена Сима је напустио Цетиње са свега два талира у џепу, и то позајмљена у Котору — „па преко Херцеговине, босоног, а кријући се, стигне у Сарајево. Одатле, мучећи се и служећи уз пут, докотура се до Ваљева.“ У Београду га је кнез Милош најпре поставио за полицајца у управитељству вароши, а ускоро потом за команданта над две хиљаде момака у Кључу „да смета фетисламским (кладовским) Турцима да се здруже с адакалским“. Ни у тој служби Сима се није дуго задржао. Постао је дворски историограф с наређењем да напише историју Србије од 1804—1815. године. Та његова књига, према причању, имала је дотада невиђени тираж — 6000 примерака, али исто тако и злу судбину. „Од тога броја послао је Сима најпре половину у Србију... Другу полу задржи аустријска цензура у Бечу, и спали је. Па и ови примерци што су стигли у Србију... после су хватани и спаљивани“ — и то из политичких разлога. Године 1838. српска омладина, која се школовала у Будиму и у Пешти, овенчала је Симу Милутиновића песничким венцем као „највећег генија свог народа“. Сима је у Будим дошао одевен и опремљен као европски господин, а на овој омладинској свечаности појавио се као „вагабонд“.

„Кад изађе пред нас, а ми се згледасмо. На њему стара, овештала антерија, коса спред опала... па неочешљан — готово неумивен, о врату марама сиротињска од 2 гроша, ципеле на ногама изношене и испуцане.“

У Будиму је упознао своју будућу жену Марију Поповић, која је умела да објашњава и најтамнија места у његовим песничким делима. Сима је у њој осетио „сродну душу“, а своју веридбу објавио је на врло необичан начин. Марија је скупљала претплату па његов спев „Тројесестарство“. У напомени „Пренумерантима“ он каже: „Ови пренумеранти нека изволе примити своје књиге од исте скупитељке, и то без икакве плаће и враће, а за праву љубав исте и саме... Та будућа, ако... бог... да Чубровке!!! охо? хо? у похо! хо!“

Извесно време без икакве службе, он је 1840. године постављен у Србији за директора основних школа. Ту се прикључио уставобранитељима, противницима владајуће династије, да би ускоро потом постао један од првих чланова Српског ученог друштва, па секретар министарства просвете, затим члан највишег суда у тадањој Србији, али све само за кратко време. Његова бурна природа није му допустила да се игде дуже задржи. Имао је намеру да негде близу Београда отвори „водолечилиште“ — „по сопственом искуству и уверењу“. — тј. да хладним купкама и облозима лечи све болести. Прва жртва ове, иначе, у то време популарне медицинске методе лечења — био је Симин двогодишњи синчић. Дете му је умрло у хладној купки — а он се тешио „Једна репа усред лета и та црвљива...“

Сима је био страствени пливач и мачевалац. „Био је ходац (пешак) за причу, јахач за хвалу, гађач међу најбољима, а пливач које му друга није било“. Године 1847. када је водио српске државне питомце у Русију, он је из Кијева „скочио“ до Петрограда, и упркос полицијске забране, он се по највећој зими купао у Неви, пливајући с једне њене обале на другу. И питомачки новац, не ценећи ни свој ни туђи, Сима је расипао широке руке. За школовање питомаца, које је водио у Кијев, добио је од државе 500 дуката. „Кад су били на половини пута, опазе питомци да Сима немилице расипа новац. Просјаку баци по два три дуката у капу. Кад они виде да тако неће моћи из Влашке изићи, а камоли до Кијева доћи, скину с њега ћемер и припашу једном питомцу. Сими и то би право“. Из Русије се вратио у Београд с великим дугом, и да се некако из њега извуче, последњи свој новац уложио је у некакву пивару, али она је убрзо пропала, као и кошнице које је накуповао у Русији, и платно којим је хтео да тргује — и све што је у животу предузимао. Умро је сасвим сиромашан, с дубоким уверењем да је ипак живео само за свој народ и према њему није згрешио...

Пруће – грађевински материјал

Најчувенији енглески корпар је неки Давидсон који живи у Јоркширу. Са много љубави и стрпљења он плете најоригиналније грађевине. Власници великих паркова из целога света поручују код Давидсона да им пошаље његова уметничка дела, која они употребљавају као украс за своје вртове. Давидсонове ветрењаче су најлепше и најскупље.

Легенда о једнорогу

Поводом пуштања у оптицај марке „Госпођа с једнорогом", један француски часопис покушао је да објасни и да изнесе шта извесни научници мисле о једнорогу и његовом постојању.

У ТОКУ целог средњег века, па и касније, сматрано је да је једнорог животиња која стварно постоји, као што постоји јелен или дивокоза. У то време нико није ни покушавао да то оспори. „Слика једнорога" и данас се налази у неким енглеским грбовима.

Да видимо где су уметници и легенда пронашли ову животињу, која је описана као диван бели коњ са рачвастим копитама, који насред чела има један једини усправан рог у облику штапа, дугачак око 1,36 метар. Кад су научници одлучили да реше ову загонетку, најпре су помислили да се овде ради о носорогу. Али, сва трагања у том погледу остала су без резултата. За постојање носорога људи су знали, а научници и за све промене које су у току времена на њему настајале.

У опширном научном делу из 19. века „Универзалној географији", коју је написао дански географ Конрад Малт-Брен (1775—1826) може се прочитати следеће:

„ ... има такође — у шумама Сијама — дивљих вепрова, носорога и једнорога чије се постојање толико оспорава... Недавно су ловци донели главу једнорога у Пинанг..."

У другом поглављу посвећеном планинама Тибета пише:

„Усред ових планина живи једна животиња за коју се и сад у Европи сматра да је измишљена и која, одбачена од науке, не постоји у нашој класификацији; мислим на једнорога..."

Ако се зна да у Азији живи носорог са једним рогом у мочварним равницама, онда се опет налазимо тамо где смо били и на почетку, без икаквих доказа о постојању једнорога.

Поред овога постоје забелешке, да су се у опатији у Сен-Денису дуго чували „рогови" који су сматрани за једнорогове. Данас тих рогова има само у музејима. У ствари, ти рогови у музејима су очњак нарвала, врсте кита из северних мора.

Други научник, чувени француски зоолог и палеонтолог Жорж Кивије (1769—1832) веровао је да објашњење за легендарну животињу лежи у сличности са извесним белим антилопама (ориксима), које имају тврде и дугачке рогове тако приближене један другоме да се из даљине чини као да имају један једини рог.

Можда је легенда о једнорогу остала од прадавних времена. Научници напомињу да је у епохи плеистоцена (дилувијума, човек каменог доба) живела једна велика животиња витких облика. Њена лобања имала је чеони парожак који је подржавао огроман рог. Звали су је elasmotherium. Лобања ове животиње и данас се може видети у разним музејима.

Вероватно су наши прастари преци знали и ловили ову необичну животињу, о њој говорили и предавали је с колена на колено својим потомцима. Свакако, једнорог постоји само у легенди, али наука није могла да докаже да је икад постојала животиња оваквог облика.

Необичне куле

КРИВИ ТОРАЊ у Пизи, висок 54 метра, саграђен 1174. године, није једина крива кула у свету. У Сочоу, у Кини, постоји један криви торањ, саграђен у 6. веку као пагода Тигровог брежуљка. Други криви торањ налази се у Болоњи и зове се Гарисенда. Ова кула није зидана с намером да буде крива; накривила се касније, услед спуштања терена. За криви торањ у Пизи не зна се тачно да ли је грађен с намером да буде крив или се касније накривио. Само се за кинески криви торањ поуздано мисли да је намерно грађен у косом положају.

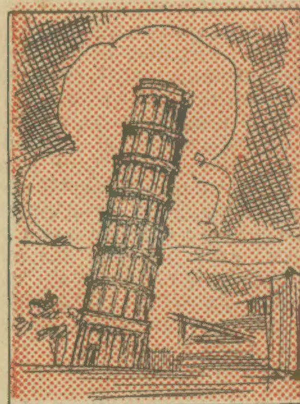

☆

КУЛА ОД ПОРЦУЛАНА подигнута је у Нанкингу, у Кини. Кинези је називају „Кулом захвалности". Њу је саградио краљ А Јо, неколико векова пре наше ере. Кула има девет спратова и сва је обложена емајлираним циглама беле, црвене, плаве, зелене и мрке боје. Кула од порцулана висока је сто метара.

☆

ТАУЕР или Лондонска кула, та стара енглеска тврђава на обали Темзе, била је, у различитим временима, и краљевски дворац и затвор и арсенал. Иако се назива само кулом, тврђава има неколико великих кула и оне нису саграђене истовремено. Највиша је Бела кула коју је подигао Виљем Освајач; у Кули са звоном била је заточена Јелисавета, у Цигленој кули проводила је своје сужањство Џејн Греј, а у Рекордној кули био је убијен Хенри VI. На гробљу Тауера налазе се гробови Ане Болен, Катарине Хауард, грофа Есекса...

☆

КУЛЕ ТИШИНЕ или „дакме" зову се куле у Индији у којима Парси, индијски потомци старих Персијанаца, излажу тела својих мртвих да их, по верском ритуалу, прождеру орлови.

ЗГОДАН ИЗГОВОР

ЈАПАНСКЕ ЦЕРЕМОНИЈЕ

ТЕШКО да ће се наћи земља у којој је живот до толиког степена одређен традицијама и обичајима као што је то у Јапану. Тамо за све прилике и случајеве у животу — од пијења чаја до брања цвећа, од чешљања до купања — постоје строга правила етикеције.

Два пута годишње — 1. октобра и 1. априла — по обичају „коромогас" Јапанци мењају одећу. Ова традиција настала је у 17. веку када је живот у Јапану био до те мере сабијен у калупе, да су постојала правила какав кимоно када и у које време треба обући. У дане „проветравања кимона", нова одећа се свечано вади из древних сандука „тансу", а ствари које су одслужиле свој сезонски рок стављају се у сандуке да у њима прележе пола године.

Крај хладног периода обележава се празником „Сецубун". Тих дана у свакој кући обавља се нарочити ритуал. Глава породице пева: „Срећа у кућу, демони напоље" и баца печена зрна боба у све углове одаје. За сваког члана породице остављају се по три зрна боба. То зрневље ваља појести за време прве непогоде у години: према веровању, они чувају од удара грома.

Један од најбучнијих празника је „дан ватрогасаца". Ватрогасне чете излазе тада у пуном саставу на улице и приказују своје вештине. Нарочито бучно протиче овај празник у Токију, јер у слављу учествују и професионална и добровољна ватрогасна друштва.

Одевени у средњовековне униформе, токијски ватрогасци приказују акробатске тачке на врху ватрогасних степеница које штрче са аутомобила у покрету.

Трећег марта слави се „фестивал лутака". За девојчице се тада организују изложбе лутака одевених у старинска одела. Собе се украшавају цвећем и традиционалним лампионима. И дечаци имају свој празник — 5. мај. Тог дана се такође приређују изложбе играчака на којима има и лутака, али лутака за дечаке које представљају древне ратнике и јунаке. На крововима кућа одрасли постављају фигуре које представљају велике рибе начињене од папира или платна.

Седми јул је заједнички празник и девојчица и дечака — „фестивал звезда". Према древној легенди баш те ноћи сусрећу се на небеском своду звезде Алтаир и Вега. Седмог јула на улазу у сваку кућу постављају се бамбусове стабљике на које се причвршћују разнобојне папирне траке по којима су исписани лирски стихови. Некада, у стара времена, био је то празник младића и девојака који су од неба молили љубав и срећу. Временом је празник добио други карактер и постао је — дечји.

Празником „табе-цоме" обележава се дан кад дете напуни четири месеца од рођења. Тог дана на сто се ставља само црно посуђе ако је слављеник дечак, а црно с црвеним пругама ако је новорођенче — девојчица.

У Јапану има још много народних празника: дан пунолетства, дан пролећне равнодневице, дан јесење равнодневице, дан културе... У свакој покрајини, округу, граду и селу постоје и месни празници.

Правила јапанске етикеције могу изгледати странцу необична и противуречна. Ако желите да посетите неког Јапанца потребно је да га унапред обавестите о својој намери. Позивајући вас у своју кућу, Јапанац ће одредити не само време вашег доласка, већ и одласка. Догађа се понекад да странци, занети разговором, забораве на часовник да би, пренеражени, открили да су домаћини напустили одају. Постоји и други начин избављања од гостију који су заселли: као опомена служи обична или брезова метла окренута наопако.

Многе јапанске традиције везане су за древна веровања. Испраћајући неког од породице на далек пут или главу породице на посао, кућна чељад кременом избија искру „да би се огњем очистила душа одлазећег".

Чак и Јапанци, који се чврсто држе традиције, често не знају због чега врше овај или онај обред. Ако их замолите да вам објасне који од тих најдревнијих обичаја, они вам често одговоре — слегањем раменима.

СА СВИХ СТРАНА

★

* У току последњих тридесет година у Француској је ишчезло три четвртине орлова и преко 50 одсто великих сова. Због тога је недавно донет закон према коме ће убудуће бити забрањено да се лове: дивље роде, орлови, велике сове и остале ретке птице.
* Један мађарски гимназиста је недавно постигао нови светски рекорд идући на рукама 132 километра које је прешао у више етапа у року од 48 часова. Одмах је ангажован као „лудак" у карневалској поворци у Минхену која се одржава сваке године у пролеће.
* Крила лептирова светлуцају као авионска крила. Да би проучио њихову миграцију, доктор Роер из Бона је на крилима више лептирова учврстио мале алуминијумске листиће који светлуцају на Сунцу и тако омогућавају научнику да их боље види.
* Мали Сицилијанац из Милана Андреа Амаро своју поруку Деда Мразу ставио је у један балон који је пустио да одлети. Недавно је добио на поклон електрични воз од деце из једног мађарског села у које је балон атерирао. Деца су новац за поклон прикупила између себе.

МАЈКЕ ЗНАЈУ СВЕ

Нека госпођа Еванс из Лондона просто је побеснела кад ју је у два часа ујутру пробудио телефонски позив. На апарату је био њен син који живи у Њујорку и поставио јој је следеће питање:

— Колико свиња има папака на једној нози?

Не размишљајући она одговори:

— Четири.

Ујутру је по други пут била позвана из Њујорка, али овога пута вест је била више него пријатна. Сазнала је да је постала добитник награде од 800 долара зато што је тачно одговорила на питање: „колико свиња има папака на једној нози" које је било постављено њеном сину у току једне радио-квиз емисије под називом: „Мајке знају све".

Јесте ли већ чули да...

...у Арканзасу, нека Мери Патерсон добила је на име одштете 13.000 долара. Она се у једној бакалници окли

знула на зрно пасуља и тешко озледила.

...у берлинском зоолошком врту пре извесног времена истог дана снеле су по јаје једна зеба и једна женка ноја. Зебино јаје је као кликер, а нојево је тешко 720 грама.

...Саргаско море је са свих страна окружено другим морима, а његова површина запрема више од 4 милиона квадратних километара.

...у близини Тулузе, у Француској, отворена је прва у Европи гостионица

у којој сваки гост може у кухињи сам себи да припреми јело.

...фирма Жерсен може да се сматра као најчувенија јавна објава: њу је израдио француски сликар и гравер Антон Вато (1648—1721) за осам дана за једну радњу на Пон Нотр Дам у Паризу. Сада се ово уметничко дело налази у Лувру.

...чувени савремени француски писац Жорж Дијамел извршио је као војни лекар за време првог светског рата преко 2300 операција у војним амбулантама и болницама.

...левом половином носа боље осећамо мирис него десном.

...најгушћа насељеност на једном квадратном километру је у Холандији: 346 особа, а најређа у Аустралији: мање од једног становника.

ОПАСНИ непријатељи ПЧЕЛА

За разлику од других домаћих животиња пчела није постала припитомљавањем дивљих врста, већ је човек упознао услове њена живота и током времена разрадио начине свог утицаја на њен живот, развитак и рад. Упознавши њене животне потребе, човек је почео да сакупља вишак њених производа, меда и воска, који нису били потребни самим пчелама.

Али, у природи има животиња, које о томе не само да не воде рачуна, већ непосредно нападају ове вредне радилице или им безобзирно краду њихове производе.

Миш и ровка често уђу кроз лето у кошницу и безобзирно уништавају мед и саће. Жуна, сеница и друге птице „медарице" једу пчеле и краду њихове производе. Од инсеката најопаснији непријатељи пчела су мрави, осе, стршљенови и други.

Стршљенови (научно **Веспа ориенталис**) сваке године наносе огромне штете оближњим кошницама пчела. Из свога гнезда, које обично сагради у некој напуштеној кошници или у крову оближње куће, ови разбојници се залећу и у највећој брзини својим снажним вилицама хватају пчелу. Прво јој одгризу ноге и крила, а затим одлећу на друго место, где на миру до краја сажваћу свој плен. Тада се враћају у своје гнездо и својим ларвама дају сажвакану храну недужне жртве. И одмах затим залећу се свом снагом за новом жртвом...

Зато се стршљенови уништавају стављањем затрованог меса у близини њихових гнезда, димљењем њихових гнезда сумпорним гасом, мада ефективне мере борбе против ових опасних разбојника живих пчела до данас још нису разрађене.

Живот на добрима »Зобнатици« и »Панонији«

Готово сви радници имају станове, а коверте с платама све „дебље"

Бачка Топола, јануара

НА ПОЉОПРИВРЕДНИМ добрима „Зобнатици" и „Панонији" код Бачке Тополе годинама се не зна за флуктуацију радне снаге. Овакву сталност омогућио је, пре свега, добар животни стандард запослених, чиме се мали број пољопривредних организација у Бачкој може похвалити.

Сви запослени имају станове на добрима

Станове на „Зобнатици" и „Панонији", осим инжењера, економиста и осталих стручњака, имају готово сви запослени радници. Само на пољопривредном добру „Зобнатици", у току последњих година, изграђено је преко 300 станова за раднике. На „Панонији" је такође много учињено, нарочито у последње време, да би се створили што бољи услови за живот људи који овде раде.

Радници са добара веома ретко одлазе у град; само када желе да набаве текстил, техничке апарате и неке друге индустријске производе. Остало све имају на газдинствима. Ту, поред Домова културе, ресторана друштвене исхране, биоскопских дворана и библиотека са читаоницама, имају и продавнице с прехрамбеним и другим артиклима, занатске радње, месаре и пекаре.

У културно-забавном животу такође се не осећа велика празнина, јер многи наши уметници, радио певачи, књижевници и други чести су посетиоци „Зобнатице" и „Паноније", где су увек радо виђени.

Већина квалификованих и висококвалификованих радника на добрима „Зобнатици" и „Панонији", која су постала највећи произвођачи товне стоке, зарађују у просеку, од 30.000 до 50.000 динара.

Пре неколико месеци Михаљ Керестеш, радник „Зобнатице" примио је „плаву коверту" у којој се налазило преко 80.000 динара, које је зарадио за месец дана. Из месеца у месец све је више радника, нарочито оних висококвалификованих и квалификованих чији су коверти све дебљи — често дебљи од оних, које примају „школарци" са њихових добара.

На бачким добрима „Зобнатици" и „Панонији" предузете су озбиљне мере ове године да се што већи број неквалификованих радника оквалификује преко разних курсева, које организују добра. Наиме, овде су дошли до закључка, да су квалификовани и висококвалифковани радници, иако су скупљи, знатно рентабилнији, јер они боље користе сточну храну, боље негују стоку и обезбеђују бржи и квалитетнији тов стоке.

Ж. С.

Акустика против скакаваца

Професор Шунов из Израела који дужи низ година проучава скакавце који наносе много штете усевима недавно је открио да они испуштају различите звукове у различитим стадијумима свог живота. Он се нада да ће уз помоћ акустике успети да усеве заштити од ових штеточина.

УКРШТЕНЕ РЕЧИ

Водоравно: 1) област на којој је нека биљна или животињска врста распрострањена, 6) наш познати композитор и диригент („Охридска легенда"), 8) ћилим, 9) попут, 11) скраћеница за „текуће године", 12) расплодно говече, 14) два сугласника, 15) врста занатлије, 16) почетна слова ћирилице, 18) део зграде, 19) хемијски знак за мазуријум, 20) врста крвних судова, 22) мала земља у југозападном делу Арабије, 24) француски књижевник („Јадници)", 26) војна формација, 27) познати италијански композитор („Травијата") 30) иницијали наше позоришне и филмске редитељке, 32) млечни производ, 33) мађарско мушко име, 39) кухињска посуда, 40) немачки композитор.

Усправно: 1) престоница старе Арголиде, 2) јапанска мера за дужину, 3) народ монголске расе настањен на крајњем северу, 4) коњ (турц.), 5) обличје, 6) главни град у Холандији, 7) добит (турц.) 8) познати савремени руски композитор, („Жар-птица"), 10) име и презиме нашег познатог диригента и композитора, 12, француски композитор („Кармен"), 13) део купатила, 17) стара турска титула, 19) драг, 21) неупотребљен, 23) целокупни, 25) вешта превара, 28) слово латинице, 29) комедија Бранислава Нушића, 31) метричка двосложна стопа, 33) пребивалиште, 35) раније, 36) холандски шаховски велемајстор, 38) латинска свеза, 39) иницијали нашег књижевника („Мртве јавке").

РЕШЕЊЕ ИЗ ПРОШЛОГ БРОЈА

Водоравно: 1) Моцарт, 6) „Леда", 7) ара, 9) ета, 10) Одак, 11) се, 12) Млини, 13) кор, 15) гост, 16) арена, 18) фа, 19) оно, 20) со, 21) аласи, 23) рт, 25) Дон, 26) раме, 28) аг, 29) шамар, 30) Нил, 32) Ката, 33) ајај, 35) тон, 36) Анадир.

Усправно: 1) метеорологија, уједа, 2) Ц(есарец) А(угуст), 4) радио, 5) трансформатор, 6) леска, 8) Акита, 10) Олга, 14) Ренан, 17) нос, 21) Адана, 22) Ирак, 24) Теран, 27) Амати, 31) лан, 34) ја.

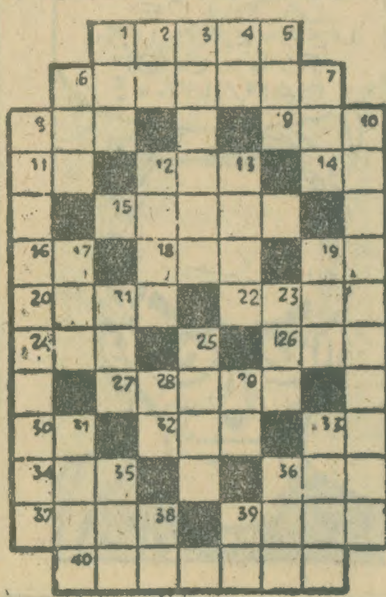

МИКИ

by WALT DISNEY

ПЛУТОН ЈЕ, ИЗГЛЕДА, ПРОСТО ЗАЉУБЉЕН У МИЋИНУ КАСИЦУ ЗА ШТЕДЊУ!

ТАКО! САД САМ И ЊЕМУ НАПРАВИО „КАСИЦУ" ЗА...

...КОСТИ!

У РЕДУ, ПЛУТОНЕ! ДОНЕСИ ЈЕ!

АВ!

КАСНИЈЕ

ИЗГЛЕДАШ УМОРАН, МИКИ!

ПЛУТОН МЕ ЈЕ ИЗМУЧИО... БАЦАЊЕМ ТЕ КОШЧУРИНЕ!

АВ! АВ!

А ЗАШТО СЕ МУЧИШ?

?

!

УКУЦАЈ КУКУ У ТАВАНИЦУ, ВЕЖИ КОСТ О КАНАП И...

...НЕКА СЕ САМ ЗАБАВЉА!

ЖВАК

СТВАРНО!

ИМАШ ЛИ ЈОШ КОЈУ МУДРУ ИДЕЈУ?

ЏОНИ ХАЗАРД

ФРЕНК РОБИН

Одговорни уредник Стојиљко Стојиљковић, Београд, Македонска 31. — Издаје и штампа „Политика" штампарско-издавачко предузеће Београд, Македонска 31. Жиро рачун број 101-112-1-82. Поштански фах 124. Претплата за нашу земљу: годишња 1.800; полугодишња 900; за иностранство: годишња 2.600, полугодишња 1.300 дин. Рукописи се не враћају.